

Marco Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Judío masũ Jerusaléjũ pua wãme cuocu niwĩ. Hebreo ye me'rã Juã nicãrã niwã. Romano masã bujicã'se me'rãma Marco wãmeticu niwĩ.

Cũ Jesucristore de'ro nicã ějõpeogu, ějõpeopĩ. Masĩno'ña marĩ'i. Sõ'onícatero Bernabé, Pablo ã'rĩrēta Antioquíapũ miacãrã niwã. Cũ Bernabé basucu nicu niwĩ. Titare cũ quē'rã na ne waro masãrē Jesucristo ye quetire bu'enũ'cãcã, narē weetamuco'tegu wa'acu niwĩ. Be'ro Pablöre, Bernabére Jerusalēpu wa'agu, cõ'atojaa wa'acu niwĩ. (Hch 13.5,13; 15.37-39) Tojo weecã, Pablo, Bernabé apaturi masãrē bu'erã wa'abo'cãrã na basu a'pepũrĩ ducawatia wa'acãrã niwã. Be'ro Marco nemorõ ějõpeotutua, Pablöre weetamucu niwĩ tja. Be'ro a'ti pũrĩrē ojacu niwĩ.

A'ti pũrĩrē Jesucristo catiri umũco cjasere ap-eye pũrĩ yu'rũoro ojamũ'tãca pũrĩ ni'i, nisama. A'ti pũrĩ apeye pũrĩ dũjaro yoa, pejeti ojano'o. Ti pũrĩ queoro nu'cãmũjãti'quere Mateo weronojõ ojano'ña marĩ'i. Masã no'o nirã ucũwũaronojõ ojano'caro niwũ.

Marco judío masũ nimigũ, judío masã nitirã Cristore ějõpeorã pe'ere ojagu weronojõ ojapĩ.

A'ti pũrĩ Jesú cũ ucũ'quere upũtu waro ucũwe'e. Cũ weeseti'que pe'ere ucũyu'rũnũ'cã'a.

*Juã masãrẽ wãmeyeri masã bu'e'que ni'i
(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9,15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Jesucristo Õ'acũ macũ ye, añuse queti a'tiro nu'cãcaro niwĩ.

² Dɔporocjũpɔ Isaía Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã Õ'acũ ucũ'quere ojacu niwĩ. Cũ Jesucristo a'ti turipɔ a'tiatjere a'tiro ojayucu niwĩ:

Yũ'u mu'u ye quetire wereyuacjũre mu'u dɔporo o'óguti.

Cũ mu'u wa'atji ma'arẽ apoyugusami.

Ma'a quẽ'rãyumã'tãgũ weronojõ masã wãcũsere bujaweti ducayudutigusami.

³ Ni'cũ yucu marĩrõ, masã marĩrõpɔ a'tiro caricũnu'cũbajaque'atigusami:

“Marĩ wiogu a'tiatji ma'arẽ apoyuya.

Diacjũca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rãrõ weronojõ weeyuya”, ni ojacu niwĩ.

Marĩ wiogu a'tiati dɔporo musã nisetisere apoyuya, musã wãcũsere ducayuya nígũ, tojo nicu niwĩ.

⁴ Tojo weegu Juã wãmeyeri masũta nicu niwĩ Isaía tojo nino'cu. Cũ yucu marĩrõ, masã marĩrõpɔ wãmeyecusiacu niwĩ. Cũ masãrẽ bu'égũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Musã ña'arõ weesetisere bujaweti ducayu, wãmeyeno'ña. Tojo weerã musã ña'arõ wee'quere acobocono'rãsa'a, nicu niwĩ. ⁵ Pãjãrã ti di'ta Judeapɔ nirã, tojo nicã Jerusalécjãrã cũ bu'esere tu'orã wa'acãrã niwã. Na ña'arõ wee'quere wereyu'rũca be'ro Jordã wãmetiri maapɔ narẽ wãmeyecu niwĩ.

⁶ Cũ ye su'ti cameyo poari me'rã weeno'que nicaro niwũ. Cũ ejerituri da wa'icũ casero da nicaro niwũ. Cũ pajasecũorã na ba'asetise poreroare, nucũ cjase mumia yere ba'acũ niwĩ. ⁷ Juã masãrẽ a'tiro werecu niwĩ:

—Yu'u be'ro apĩ yu'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añuyũ'ruagu nimi. Yu'u pe'e mejõ nigũ waro tu'oña'a. Cũ ye sapatore tuweemasitigu weronojõ cũrẽ ne cã'rõ ni'cãrõwijimasitisa'a. ⁸ Yu'u musãrẽ aco me'rã wãmeye'e. Cũ pũrĩcã Espiritu Santu me'rã wãmeyegusami. Cũ tojo wéégũ, Espiritu Santu musãpũre dijatacã weegusami. Musã me'rã ninu'cũcũsami, nicũ niwĩ Juã.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Juã masãrẽ wãmeyerĩ cura Jesú a'tiro weecu niwĩ. Nazare, Galilea di'ta nirĩ macãpũ ní'cũ wijawã'cã, Juã tiropũ ejacu niwĩ. Juã cũrẽ Jordã wãmetiri maapũ wãmeyecu niwĩ. ¹⁰ Cũ ti maapũ ní'cũ majãnu'cãrĩ cura Jesú u'muse pãrĩcã ĩ'acu niwĩ. Espiritu Santu ni'cũ buja weronojõ bajugu cũpũre dijatacũ niwĩ. ¹¹ Tojo wa'ari cura ni'cũ u'musepũ a'tiro ucũdijocu niwĩ:

—Mu'u yu'u macũ uputu ma'igũ ni'i. Mu'u me'rã pũrõ e'cati'i, nidijocu niwĩ Ô'acũ.

Jesure wãtĩ Ô'acũrẽ yũ'rũnu'cãcã
weesĩ'rĩmi'que ni'i
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Jesure wãmeyeca be'ro maata Espiritu Santu yucũ marĩrõ, masã marĩrõpũ cũrẽ

wa'aduticɥ niwĩ. ¹³ Jesú topure cuarenta nɥmɥrĩ nicɥ niwĩ. Wa'icɥrã uamarã wa'teropɥ nicɥ niwĩ.

Wãtĩ Jesure cã pacure yu'rɥnɥ'cãdutigɥ niqesãcɥ nimiwĩ. Be'ro ɥ'mɥsecjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã Jesure co'terã dijatacãrã niwã.

Jesú ne waro Galileapɥ masãrẽ bu'enɥ'cã'que ni'i

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Be'ro Herode Juã masãrẽ wãmeyeri masũrẽ bu'iri da'reri wi'ipɥ sɔrɔduticɥ niwĩ. Titare Jesú Galilea di'tapɥ añuse queti Õ'acũ yere, cã wiogɥ nimi nisere bu'egɥ wa'acɥ niwĩ. ¹⁵ A'tiro nicɥ niwĩ:

—Ni'cãrɔacãrẽ mɥsã todɥporopɥ yoacã co'te'cɥ etatojami. Cũ cã'rɔacã be'ro wiogɥ sãjãgũsami. Tojo weerã mɥsã ña'arõ weesetisere bujaweti, du'uya. Mɥsã wãcũsere dɥcayuya. Õ'acũ masãrẽ yu'rɥogɥsami nisere ẽjɔpeoya, ni bu'ecɥ niwĩ.

Jesú ba'paritirã wa'i wẽjẽrĩ masãrẽ piji'que ni'i

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Be'ro Jesú Galilea wãmetiri ditara sumutopɥ sijabaque'acɥ niwĩ. Topɥ wa'agɥ, Simórẽ, apĩ cũ acabiji Andrére bocaepɥ. Na wa'i wẽjẽrĩ masã nicãrã niwã. Ditarapɥ na wejecure doqueñorã weecãrã niwã. ¹⁷ Na tojo weecã ï'agũ, Jesú nicɥ niwĩ:

—Te'a yu'ɥ me'rã. Mɥsã ni'cãrɔacãrẽ wa'i wẽjẽrĩ masã ni'i. Be'rore majã wa'i wẽjẽrã weronojõ masãrẽ yé quetire wererãsa'a. Tojo werecã, pãjãrã ẽjɔpeorãsama, nicɥ niwĩ.

18 Cũ tojo nicã tu'orã, maata na ye wejecupagure totá du'ucũu, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.

19 Cã'rõ yu'rua, puarã Zebedeo põ'rãrẽ Santiago, cũ acabiji Juãrẽ i'acu niwĩ tja. Na yucusupu wejecupagure dero aposãnacãrã niwã. 20 Narẽ i'agũta, Jesú na quẽ'rãrẽ tja pijicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'orã, na pacu Zebedeore, cũrẽ da'raco'terãrẽ cõ'awã'cãcãrã niwã. Cõ'awã'cã, Jesú me'rã wa'acãrã niwã.

Jesú wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i
(Lc 4.31-37)

21 Be'ro Capernau wãmetiri macãpu etacãrã niwã. Saurure judío masã soowuari numu nicã Jesú na nerẽwuari wi'ipu sãjãacu niwĩ. Sãjãa, masã ti wi'ipu nirãrẽ bu'enu'cãcu niwĩ. 22 Cũ Moisé oja'quere bu'eri masã weronojõ bu'eticu niwĩ. Dutisere cãogu weronojõ narẽ bu'ecu niwĩ. Tojo weerã masã cũ bu'esere tu'omarĩa wa'acãrã niwã. 23 Ti wi'i na nerẽrĩ wi'ipu ni'cũ masũ wãtĩ sãjãno'cu nicu niwĩ. Cũ a'tiro caricũcu niwĩ:

24 —Mu'u Jesú Nazarecjũ, ãsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ûsãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mu'urẽ i'amasĩ'i. Õ'acũ o'ó'cu ña'ase moogũ, añubutiagu ni'i, nicu niwĩ.

25 Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú wãtĩ masũpure nigũrẽ tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:

—Di'tamarĩaña. Cũpure nigũ wijaaya, nicu niwĩ.

26 Cũ tojo nicã, wãtĩ cũpure nigũ masũrẽ buraque'a narãsãcã weecu niwĩ. Uputu

waro caricũ, wātĩ cũpũre ní'cu wijaacu niwĩ.
²⁷ Nipe'tirā ti wi'ipũ nirā ĩ'amarĩacārā niwā. Na basu a'merĩ sērĩtiña'mujācārā niwā:

—¿Ñe'enojõ niti a'te tojo wa'ase? ¿Ma'ma bu'ese niti? Ā'rĩ masũ wātĩapũreta cõ'awĩrõmasĩsere cũodojami. Na cũ cõ'awĩrõcā, wijaama, nicārā niwā.

²⁸ Cũ tojo wéeca be'ro yoaticāta Jesú ye quetire Galilea di'tacjārā tũ'ose'sape'tia wa'acārā niwā.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yũ'rũo'que ni'i
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jesú na nerẽwũari wi'ipũ wijáaca be'ro Simó, André me'rā na ya wi'ipũ wa'acu niwĩ. Tojo nicā Santiago, Juā wa'acārā niwā. ³⁰ Topũ Simó mañecõ ujaque dutitigo cājico niwõ. Jesure maata “Co dutitigo weeamo”, ni werecārā niwā. ³¹ Tojo nicā tũ'ogu, Jesú co tiropũ sājāacu niwĩ. Core omocāpũ ñe'e wejewā'cõdupocu niwĩ. Cũ tojo weeri curata ujaque surupe'tia wa'acaro niwũ. Be'ro maata narẽ ba'ase ecaco niwõ.

Jesú pājārā masā dutitirārẽ yũ'rũo'que ni'i
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Mujĩpũ sājāca be'ro ñamipũ masā Jesú tiropũ nipe'tirā dutitirārẽ miacārā niwā. Wātĩa sājāno'cārā quẽ'rārẽ miacārā niwā. ³³ Nipe'tirā ti macācjārā Jesú cũ nirĩ wi'i sope pũ'topũ nerẽcārā niwā. ³⁴ Nipe'tirā no'o nise duti cũorārẽ yũ'rũope'ocā'cu niwĩ. Pājārā wātĩa sājāno'cārārẽ cõ'awĩrõcu niwĩ. Wātĩa Jesú cũ Õ'acũ macũ nisere masĩcārā niwā. Tojo weegu

narē ne cã'rõ ucũdutiticu niwĩ. Tojo nirõ me'rã ucũticãrã niwã.

*Jesú Galilea di'tapũ cũ ye quetire werecu-
sia'que ni'i*

(Lc 4.42-44)

³⁵ Ape nũmũ bo'rease dũporo Jesú wã'cã, macã sumuto masã marĩõpũ cũ pacũre ñubuegu wa'acũ niwĩ. ³⁶ Be'ro Simó, ãpẽrã cũ me'rãcãrã me'rã Jesure a'marã wa'acãrã niwã. ³⁷ Cũrẽ bocarã, a'tiro ni werecãrã niwã:

—Nipe'tirã mũ'urẽ a'marã weeama.

³⁸ Cũ narē yũ'ticu niwĩ:

—Te'a apero pũ'toacã nise macãrĩpũ. Topũ quẽ'rãrẽ yé quetire weregu wa'agũti. A'tere weeguta yũ'u a'ti nucũcãpũ a'ti'cu ni'i, nicũ niwĩ.

³⁹ Tojo weegu Jesú nipe'tiro Galilea na nerẽwũase wi'seripũ bu'ecusiabi'acũ niwĩ. Tojo nicã wãtiarẽ cõ'awĩrõmũjãcũ niwĩ.

Jesú cãmi boagũre yũ'rũo'que ni'i

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Jesú Galileapũ nirĩ cura ni'cũ masũ cãmi boagũ Jesú tiro wa'acũ niwĩ. Cũ tiro ejagu ejaque'a, a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũ'u dutire yũ'rũogu ni'i. Yũ'ure yũ'rũoya, nicũ niwĩ.

⁴¹ Jesú cũrẽ pajaña'gũ, cũrẽ yũ'rũogu da'raña'a, a'tiro nicũ niwĩ:

—Mũ'urẽ yũ'rũogũti. Cãmi marĩgũ tojayá, nicũ niwĩ.

⁴² Cũ tojo nirĩ curata cũ cãmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwũ. Cũ a'ti upũ tojacũ

niwĩ. ⁴³ Be'ro Jesú cūrē we'eritigu, tutuaro me'rā “A'tiro weeya”, nicu nimiwĩ.

⁴⁴ —Ne āpērārē wereticā'ña. Diacjūta pa'i tiropu mū'u ye cāmi yati'quere ĩ'ogũ wa'aya. Cũ mū'urē mū'u cāmi boasere “Pe'tia wa'a'a”, nigũsami. Cũ tojo nica be'ro Moisé cũ ñubuepoduti'quere o'oya. Mū'u tojo weecā, nipe'tirā mū'u cāmi yatino'quere masīrāsama. Be'ro na me'rā nisetigusa'a tja, nicu niwĩ.

⁴⁵ Cũ pe'e cũ weeduti'caronojō weeticu niwĩ. Wa'a, nipe'tirāpūre cūrē wa'a'quere werecu-siacu niwĩ. Tojo weegu Jesú masā ĩ'orō macārīpūre sājāamasīticu niwĩ. Te macārī sumuto, masā marīrōpu sijacu niwĩ. Cũ tojo weemicā, nipe'tirocjārā masā a'ti, cūrē ĩ'acusiācārā niwā.

2

Jesú sijamasītigure yu'rūo'que ni'i (Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Pejeti nūmūrī cāmi boagure yu'rūo'ca be'ro Jesú apaturi Capernaupu wa'acu niwĩ tja. Cũ topu nicā, ti macācjārā wi'ipu nimi nise que-tire tu'ocārā niwā. ² Tojo weerā maata masā pājārā Jesú nirī wi'ipu nerēcārā niwā. Ti wi'ire mu'muyu'rūacārā niwā. Mejārōta sopepu quē'rārē mu'muyu'rūacārā niwā. Ne sājāata basioticaro niwũ. Narē cũ ye bu'esere werecu niwĩ. ³ Tojo weeri cura Jesú tiro ni'cũ sijamasītigure ba'paritirā umua wuawā'cācārā niwā. ⁴ Na masā pājārā nise bu'iri Jesú pu'toacāpu ejamasīticārā niwā. Tojo weerā wi'i bu'ipu mājāa,

Jesú nirõ bu'ipũ ni'cã pe seewecãrã niwã. Ti pepũ cũ sijamasĩtigũre cũ cũñarõ me'rã du'udijocãrã niwã. ⁵ Jesú na upũtũ ejõpeocã ï'agũ, dutitigũre nicũ niwĩ:

—Mũ'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicũ niwĩ.

⁶ Cũ tojo nicã tũ'orã, topũ dujirã Moisé oja'quere bu'eri masã a'tiro wãcũcãrã niwã: ⁷ “Ä'rĩ tojo ucũticã'rõũa'a. Tojo nígũ, Ö'acũrẽ ña'arõ ucũgũ weemi. ¿Cũ 'Ö'acũ weronojõ tutuagũ ni'i', ni wãcũsari? Ö'acũ ni'cũta ña'arõ wee'quere acobojomasĩmi. Ä'rĩ marĩ weronojõ upũtigũ masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami”, ni wãcũcãrã niwã. ⁸ Jesú cũ basu na wãcũsere ï'amasĩgũ, a'tiro nicũ niwĩ narẽ:

—¿De'ro weerã musã yũ'ure ña'arõ mejẽcã wãcũti? ⁹ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mũ'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” o “Wã'cãũ'cãña, mũ'u cũña'caro me'rã sijawã'cãña” nise pe'e diasaweti? “Mũ'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ï'atimigũ, ejõpeoya marĩ'i. “Wã'cãũ'cã sijawã'cãña” nicã pe'ema, cũ sijasere ï'atojagupũ “Diacjũta ni'i”, ni ejõpeono'o. ¹⁰ Tojo weegũ yũ'u Ö'acũ macũ masũ weronojõ upũtigũ yũ'u tutuasere ï'ogũ, ä'rĩ sijamasĩtigũre yũ'rũoguti. Te me'rã musã yũ'u masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicũ niwĩ.

Be'ro sijamasĩtigũre a'tiro nicũ niwĩ:

¹¹ —Mũ'u pe'ema a'tiro nigũti. Wã'cãũ'cãña. Mũ'u cũña'carore miwũa, mũ'u ya wi'ipũ tojaagũsa'a, nicũ niwĩ.

12 Cũ tojo nirĩ curata sijamasĩtigũ wã'cãnu'cãcu niwĩ. Wã'cãnu'cã, cũ cũña'carore miiwũa, masã nipe'tirã ĩ'orõpu wa'a wa'acu niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã ĩ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Marĩ pacũ Õ'acũ tutuayũ'ruami. Ne ni'cãti ãsã a'tiro weesere ĩ'atirã nicãti, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Jesú sijamasĩtigũre yũ'ruóca be'ro apaturi Galilea ditara sumutopũ wa'acu niwĩ tja. Nipe'tirã masã cũ tiropũ nérẽca be'ro narẽ bu'ecu niwĩ. 14 Ti ditarapũ wa'agu, Leví, Alfeo macũrẽ ĩ'abocacũ niwĩ. Cũ romano wioğũre niyeru wapaseebosari masũ nicũ niwĩ. Tojo weegũ cũ da'rari tucũpũ dujicũ niwĩ. Jesú cũrẽ ĩ'agũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Te'a yũ'ũ me'rã.

Tojo weegũ Leví wã'cãnu'cã, cũ me'rã wa'acu niwĩ.

15 Be'ro Jesú Leví ya wi'ipũ ba'agu wa'acu niwĩ. Topũ pãjãrã wapaseeri masã, tojo nicã “Ña'arã nima” nino'rãnojõ nicãrã niwã. Pãjãrã waro nanojõ Jesure sirutucãrã niwã. Tojo weerã na Jesú tiro cũ bu'erã me'rã dujicãrã niwã. 16 Na tojo weecã ĩ'arã, Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã fariseo masã Jesú na pãjãrã me'rã ba'acã ĩ'arã, cũ bu'erãrẽ a'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weegũ musã bu'egũ wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sĩ'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

17 Jesú na tojo nicã tũ'ogũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Duti moorã ocoyeri masũrẽ a'matisama. Duttirã pũrĩcã ocoyegũre a'masama. “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magũ a'titiwũ. “Ña'arã ni'i” nirã pe'ere yũ'rũogũ a'tiwũ, nicũ niwĩ.

“Mũ'u bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ní'i

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ni'cã nũmũ Juã masãrẽ wãmeyeri masũ bu'esere siruturi masã, tojo nicã fariseo masã Õ'acũrẽ ãjõpeorã, be'ticãrã niwã. Na tojo be'tiri cura ni'cãrãrã Jesú tiro wa'a, cũrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masũ bu'esere siruturã, tojo nicã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acũrẽ ãjõpeorã, be'tima. ¿De'ro weerã mũ'u bu'erã pe'e be'tiweti? nicãrã niwã.

¹⁹ Jesú narẽ yũ'ticũ niwĩ:

—¿De'ro weeacjũ omocã dũ'tegũ na me'rã ní'gũ, cũ pijio'cãrãrẽ bũjaweti, be'tidutibosari? ²⁰ Be'ro cũrẽ ãpãrã aperopũ miáca be'ro pũrĩcãrẽ bũjaweti, be'tirãsama. Jesú, yũ'u na me'rã ni'i yujupũ; yũ'u na me'rã niticã pũrĩcãrẽ be'tirãsama ní'gũ, tojo nicũ niwĩ.

²¹ Apeyere queose me'rã narẽ werenemocũ niwĩ. Tojo ní'gũ, ma'ma cũ bu'ese me'rã todũporopũ na weeseti'que a'mesũ'amasĩtisa'a, nigũ weecũ niwĩ.

—Mejãrõ su'tiro ma'ma casero, coeya marĩrĩ casero me'rã sereõ'ota basiowe'e. Tojo weecãma, ma'ma casero coecã, wejedu'osa'a. Mejãrõ su'tiro pe'ere wejetũ'rãsa'a. Nemorõ pajiri pe tũ'rũnemosã'a. ²² Tojota wa'asa'a marĩ

ma'ma vino mejã ajuro wa'icurã casero me'rã wéeca ajuropu poseyecã. Pã'muyurũ, ti ajuro tã'rũ, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo wa'acã, vino bajudutia wa'asa'a. Ti ajuro quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. Tojo weerã ma'ma vinorẽ ma'ma ajuropu poseyeno'o, nicu niwĩ Jesú. Duporopu weeseti'que me'rã Jesú cũ ni'cãrõacã ma'ma bu'ese morẽta basiowe'e nígũ, tojo nicu niwĩ.

Sauru nicã Jesú bu'erã trigore tã'rẽ'que ni'i
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ni'cã numu judío masã na soowuari numu nicã, Jesú cũ bu'erã me'rã trigo wesepu yu'rũacu niwĩ. Cũ bu'erã ti wesepu yu'rũarã, trigore tã'rẽ ba'acãrã niwã. (Moisé cũ duti'caronojõta na tojo weese yajase mejẽta nicaro niwũ.) ²⁴ Tojo weecã, fariseo masã ñ'acãrã niwã. Tojo weerã Jesure nicãrã niwã:

—Í'aña. ¿De'ro weerã marĩ soowuari numurẽ da'radutitimicã, mu'ũ bu'erã tojo weeti? nicãrã niwã.

²⁵ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã duporocjũ wiogu Davi cũ me'rãcjãrã ujaboarã wee'quere bu'etojapã. ²⁶ Davi Abiatar cũ pa'ia wiogu nirĩ cura Õ'acũ wi'ipu sãjãa, pã “Õ'acũ ye ni'i” ní'quere ba'acu niwĩ. Cũ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ ducawaacu niwĩ. Te marĩrẽ dutise a'tiro ni'i. Pa'ia dia'cũrẽ te pã ba'ata basiomicarõ niwũ. Yu'ũ bu'erã tere ba'arã, yu'rũnu'cãrã mejẽta weema nígũ, tojo nicu niwĩ.

²⁷ Jesú yu'tinemocu niwĩ tja:

—Marĩ ye niatjere Õ'acũ marĩ soowuari numurẽ cũucu niwĩ. Ti numu mejẽta marĩrẽ

dutimasĩ'i. ²⁸ Tojo weegu yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu soowuari nũmu dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicu niwĩ Jesú.

3

Jesú omocã bu'awia'cure yu'ruo'que ni'i
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Jesú apaturi cũ weewaronojõpuma judío masã na nerẽrĩ wi'ipu sãjãacu niwĩ. Topu ni'cũ omocã bu'awia'cu nicu niwĩ. ² Æpẽrã ¿marĩ soowuari nũmurẽ cũrẽ yu'ruogusari? nĩrã, Jesure i'aco'tecãrã niwã. Jesú yu'ruocã, weresãta basiorosa'a nĩrã, tojo i'acãrã niwã.

³ Be'ro Jesú omocã bu'awiagure nicu niwĩ:

—A'tia, ã'rã nipe'tirã decopu ejanu'cãña.

⁴ Tu'ajanu'cõ, to nĩrã Æpẽrãrẽ nicu niwĩ:

—¿Marĩ soowuari nũmu nicã añusere weeruatĩ o ña'ase pe'ere uati? ¿Yu'ruosere uati o wẽjẽcõ'ase pe'ere uati? nicu niwĩ. Na nipe'tirã di'tamarĩpe'tia wa'acãrã niwã. ⁵ Na yu'titicã i'agũ, ua wa'acu niwĩ. Na tu'osĩ'rĩticã, bujawetise me'rã omocã bu'awiagure nicu niwĩ:

—Mu'u omocãrẽ sioña, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã, omocãrẽ sioacu niwĩ. Sioo, cũ omocãrẽ yu'ruono'cupu tojacu niwĩ. ⁶ Be'ro fariseo masã uawija wa'acãrã niwã. Na Herode ya curuacjãrã me'rã “¿De'ro wee marĩ Jesure wẽjẽrãsari?” ni wãcũwã'cãcãrã niwã.

Ditara sumutopu pãjãrã masã nerẽ'que ni'i

⁷ Jesú na nerẽwuari wi'ipu ni'cu cũ bu'erã me'rã ditara sumutopu wa'acu niwĩ. Pãjãrã Galilea di'tacjãrã cũrẽ sirutuwa'cãcãrã niwã.

8 Cũ peje añuse weecã tu'orã, pãjãrã masã cũ tiropu wa'acãrã niwã. Judea di'tacjãrã, Jerusalécjãrã, Idumea di'tacjãrã, Jordã wãmetiri maa mujĩpũ mujãtiro pe'ecjãrã, Tiro, Sidõ wãmetise macãricjãrã na quẽ'rã Jesure ĩ'arã wa'acãrã niwã. 9 Na pãjãrã nicã ĩ'agũ, Jesú cũ bu'erãrẽ ni'cãwũ yucusu cõoyuduticu niwĩ. Cũrẽ masã tuutĩ'abosama nígũ, tojo weeduticu niwĩ. 10 Cũ pãjãrãrẽ yu'rucõu niwĩ. Tojo weerã nipe'tirã dutitirã cũrẽ ñe'eña'sĩ'rĩrã, cũ tiropu dia'cũ tuuwã'cãcãrã niwã. Cũrẽ ñe'ese me'rã yu'rurãsa'a ni wãcũrã, tojo weecãrã niwã. 11 Wãtĩa sãjãno'cãrã Jesure ĩ'arã, cũ pu'to ejaque'amujãcãrã niwã. Ejaque'arã, a'tiro ni caricũcãrã niwã:

—Mu'u Õ'acũ macũ ni'i, nicãrã niwã.

12 Jesú pe'e narẽ ne ucũdutiticu niwĩ. Cũ Õ'acũ macũ nisere werebajurẽrĩ nígũ, tojo weecu niwĩ.

Jesú cũ bu'erãrẽ bese'que ni'i
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Be'ro Jesú ãrũgũpu mujãcu niwĩ. Topu cũ besesĩ'rĩrãrẽ beseacju pijiocu niwĩ. 14 Na cũ tiropu ejacã, cũ me'rã wa'ajã warore doce umuarẽ besecu niwĩ. Narẽ cũ ye quetire weredutio'ocu niwĩ. 15 Wãtĩarẽ cõ'awĩrõsere o'ocu niwĩ. 16 Na a'ticurã nicãrã niwã: Simó, cũrẽta Jesú pe'e Pedro wãme õ'ocu niwĩ. 17 Santiago, tojo nicã cũ acabiji Juã na Zebedeo põ'rã nicãrã niwã. Narẽ Boanerges wãme õ'ocu niwĩ. Tojo nígũ, na ĩ'oduarã niyucã, “Bupo Põ'rã” nígũ weecu niwĩ. 18 Æpẽrã André, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macũ nicãrã niwã. Tojo

nicã Tadeo, Simó celote curuacjũ nicãrã niwã.
 19 Apĩ Juda Iscariote be'ropu Jesure ĩ'atu'tirãrẽ
 o'oacjũ nicũ niwĩ.

*Jesure “Wãtĩ tutuaro me'rã wãtĩarẽ
 cõ'awĩrõmi” ni ucja'que ni'i
 (Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

Be'ro Jesús cã bu'erã me'rã ni'cã wi'ipu sãjãacu
 niwĩ. 20 Topure tja pãjãrã masã nerẽcãrã niwã.
 Tojo weerã ti wi'i mu'mucã, Jesús cã bu'erã me'rã
 ba'ata basioticaro niwũ. 21 Tojo wa'asere Jesús
 acawererã tu'ocãrã niwã. Cãrẽ maatia wa'asami
 nĩrã, pijirã wa'acãrã niwã.

22 Āpẽrã masã Jerusalẽpu a'ti'cãrã Moisé
 oja'quere bu'eri masã a'tiro nicãrã niwã:

—Ā'rĩ Beelzebú wãtĩa wiogu sãjãno'cu nimi.
 Cã tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi, nicãrã
 niwã.

23 Na tojo nicã tu'ogu, Jesús narẽ pijio, queose
 me'rã werecu niwĩ:

—Wãtĩ cã basu cõ'awĩrõmasĩtisami. 24 Ni'cã
 curuacjãrã ducawatirã, na basu a'mequẽrã
 masãpe'tia wa'asama. 25 Ni'cã wi'icjãrã
 ducawatirã, na quẽ'rã pe'tia wa'asama.
 26 Wãtĩ cã yarã me'rã ducawatigu, cã quẽ'rã
 ninu'cũtisami. Te me'rã yapatidija wa'asami.

27 »Ni'cã tutuagu ya wi'ipure cãrẽ
 du'tecũutimigũ, cã yere yajamasĩtisami.
 Du'tecũuca be'ropu yajamasĩsami, nicũ niwĩ.
 Jesús, yu'u wãtĩ yu'rũoro tutuagu ni'i nígu, tojo
 nicũ niwĩ.

28 Be'ro ninemocu niwĩ:

—Diacjũta musãrẽ wereguti. Ô'acũ nipe'tise masã ña'arõ weesere, ña'arõ ucũsere acobojogusami. ²⁹ Espíritu Santure ña'arõ ucũcã pe'ema, ne acobojotisami. Tojota acobojotiyu'rucõsami. Bu'iritinu'cũgũsami, nicu niwĩ.

³⁰ A'tere na “Wãtĩrẽ cõomi” nise bu'iri tojo nicu niwĩ.

Jesú paco, tojo nicã cũ acabijirã na cũrẽ a'ma'que ni'i

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Cũ tojo nirĩ cura Jesú paco, cũ acabijirã etacãrã niwã. Na sope pu'topu ejanũ'cã, Jesure pijidutisõrõcãrã niwã. ³² Jesú pu'to dujirã cũrẽ nicãrã niwã:

—Mu'ũ paco, mu'ũ acabijirã sope pu'to mu'urẽ a'marã weepãrã, nicãrã niwã.

³³ Cũ narẽ nicu niwĩ:

—¿Noanojõ nisari yu'ũ paco, yu'ũ acabijirã? nicu niwĩ.

³⁴ Cũ sumuto dujirãrẽ ã'a, narẽ nicu niwĩ:

—Ã'rã pe'e yu'ũ paco, yu'ũ acabijirã weronojõ nima. ³⁵ A'tiro ni'i. No'o Ô'acũ uaro weerãnojõ náta yu'ũ acabiji, yu'ũ acabijo, yu'ũ paco weronojõ nima, ni ucũcu niwĩ.

4

Jesú oteri masũ ye quetire queose me'rã were'que ni'i

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Apaturi Jesú ditara sumutopu bu'ecu niwĩ. Pãjãrã masã cũ pu'topu nerẽcãrã niwã. Na pãjãrã niyu'rucã ã'agũ, Jesú yucusupu

mujāsājāa, ejanujācɯ niwĩ. Masā pe'e nucūporopɯ tojacārā niwā. ² Be'ro narē peje queose me'rā bu'ecɯ niwĩ. Narē a'tiro nicɯ niwĩ:

³ —Ni'cū masū cū ya wesepɯ otegɯ wa'asami.

⁴ Cū otegɯ wēestewā'cācā, ma'apɯ apeye otese cape doqueque'asa'a. Mirīcūa a'ti, te perire ī'aboca, ba'ape'ocā'sama. ⁵ Apeye ūtāpaga cā'rōacā di'ta cɯoro bu'ipɯ doqueque'asa'a. Te di'ta cā'rōacā niyucā, asibusu maata marā, pī'rīsa'a. ⁶ Be'ro mujīpū asimujātiri cura di'ta boposājāyɯ'rua wa'asa'a. Tojo weero nɯ'cōrī cɯoti'caro nitjīarō, maata ñaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropɯ buruque'asa'a. Pota pe'e tere pī'rīyɯ'rua, wējēcā'sa'a. Tojo weero ne dɯcatitimirō, boadija wa'asa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurōpɯ buruque'asa'a. Te pī'rī, bucuamujā, peje dɯcatisa'a. Ni'cā ño treinta peri dɯcatisa'a. Ape ño sesenta peri dɯcatisa'a. Ape ño cien peri dɯcatisa'a.

⁹ Be'ro narē nicɯ niwĩ:

—O'meperi cɯorānojō a'tere añurō tɯ'oya, nicɯ niwĩ.

Jesure cū bu'erā “¿De'ro weegɯ queose me'rā bu'eti?” ní'que ni'i

(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Be'ro Jesús cū bu'erā doce, tojo nicā āpērā cū pɯ'to nirā me'rā se'saro tojaque'acɯ niwĩ. Cūrē a'tiro sērītiña'cārā niwā:

—¿De'ro nisī'rīrō weeati sō'oní'que mɯ'u queose me'rā bu'e'que? ni sērītiña'cārā niwā.

¹¹ Cū narē nicɯ niwĩ:

—Ō'acũ musãrẽ ãpẽrã toduporopũ masĩña marĩmi'quere cũ wiogũ nisere masĩcã weemi. Yu'ure ãjõpeotirãma queose me'rã wereno'o. ¹² Tojo weerã yu'u weesere ï'amirã, ï'amasĩsome. Yé cjasere tu'omirã, tu'omasĩtirã tojarãsama. Na ña'arõ wee'quere du'u ducayutitjãrã, acoboJose sãrĩsome, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú cũ queose o'o'quere "A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e" ni were'que ni'i

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Apeye narẽ ninemocũ niwĩ:

—¿Musã yu'u queose o'o'quere tu'oweti? To pũrĩcãrẽ a'tere tu'otirã, ¿de'ro wee apeyepũre tu'obosau? ¹⁴ Otese capere otegu, yé quetire weregu weronojõ nisami. ¹⁵ Masã ãpẽrã ma'apũ otese cape buruque'a'que weronojõ nisama. Na, yé quetire tu'osama. Be'ro wãtĩ a'ti, na tu'omi'quere ã'mape'ocã'sami. ¹⁶ ãpẽrã ãtãpaga wa'teropũ doqueque'a'que peri weronojõ nisama. Yé quetire añurõ e'catise me'rã tu'osama. ¹⁷ Na tojo tu'omirã, nu'cõrĩ marĩrã weronojõ nisama. Narẽ mejẽcã wa'acã, o ãpẽrã te quetire ãjõpeose bu'iri narẽ tu'ticã, maata ãjõpeodu'ucã'sama. ¹⁸ ãpẽrã otese cape pota wa'tero doqueque'a'que weronojõ nisama. Yé quetire tu'oma, tu'orã pe'e. ¹⁹ A'ti umũco cjase pe'ere wãcũyu'rũoquejocã'sama. No'o de'ro nisere uaripejayu'rũasama. Na tojo niseticã, a'te narẽ dojorẽcã'sa'a. Na tu'o'quere acobojo, dũca marĩrã weronojõ tojasama. ²⁰ ãpẽrã pe'e yé quetire tu'orã, añurõ ãjõpeosama. Na tojo weerã

peje ducatiro weronojō nisama. Otese cape di'ta añurō buruque'a'que weronojō nisama. Ñpērã treinta peri ducati'caro weronojō nisama. Ñpērã sesenta peri, ñpērã cien peri ducati'caro weronojō niburosama, ni ucũcũ niwĩ Jesú.

Jesú s'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Lc 8.16-18)

²¹ Apeye queosere werenemocũ niwĩ:

—Masã s'ocjare acaro docapũ s'otisa'a. Tojo nicã na cãrĩrō docapũ s'odupotisama. Tojo weronojō o'orã, nipe'tiropũ s'odutirã u'muarõpũ yoosama. ²²⁻²³ A'te weronojō toduporopũ masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropũ ní'que quẽ'rã bajarosa'a. O'meperi cõorãnojō a'tere añurō tu'oya, nicũ niwĩ. Yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropãre s'ocja bo'reyuro weronojō masĩpe'ticã'no'rõsa'a ní'gũ, tojo nicũ niwĩ.

²⁴ A'tiro ninemocũ niwĩ tja:

—Musã tu'osere añurō tu'oña'nurũña. Yé quetire tu'o ãjõpeo'caronojõta Õ'acũ musãrẽ tu'omasĩsere o'ogusami. Añurō tu'orãrẽ Õ'acũ nemorō añuse o'ogusami. ²⁵ Yu'ũ bu'ese tu'o ãjõpeonemorãrẽ Õ'acũ masĩse o'onemogũsami. Ñpērã yu'ũ bu'esere tu'osĩ'rĩtibutiarã pe'ere na masĩmi'quere ã'mape'ocã'no'rãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú otese cape bu'cãmujãse me'rã queose o'o'que ni'i

²⁶ Jesú apeye queose o'onemocũ niwĩ:

—Yu'u bu'ese, Õ'acũ wiogu nise ni'cũ masũ otese capere otero weronojõ ni'i. ²⁷ Otetojanu'cõ, cũ ĩ'anurũtimigũ, wa'a wa'asami. Be'ro umucori, ñamirĩ yóacãta yu'rusa'a. Te numurĩrẽ, te ñamirĩrẽ cũ ote'que te uaro pĩ'rĩ bucusa'a. Cũ tojo wa'asere masĩtisami. ²⁸ Cũ ote'que ĩ'anurũña marĩrõ te di'tapure pĩ'rĩsa'a. Ne waro pĩ'rĩwiamu'tãsa'a. Be'ro pupi, be'roputa te peri duca o'osa'a majã. ²⁹ Te peri ñaica be'ro cũ tere tũ'rẽgũ wa'asami. Tere tũ'rẽrĩtero ejacã, tojo weesami, nicu niwĩ Jesú.

Jesú mostaza wãmetise cape me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Jesú narẽ werenemocu niwĩ:

—Õ'acũ yarã pãjãrã sãjãrãsama nisere a'te queose me'rã wereguti. ³¹ A'tiro ni'i. Ni'cã mostaza cape ote'que weronojõ ni'i. Ti caperota cã'caperoacã waro ni'i. ³² Tócapeacã nimirõ, otéca be'ro pĩ'rĩrõpua pajibutiacju yucugu pĩ'rĩsa'a. Pacase duparitisa'a. Mirĩcũa tigupu acoroápesasama. Õ'acũ wiogu nise oteri pe cã'peacã weronojõ nu'cãsa'a. Be'ro pajicju buca'caro weronojõ nipe'tiropu cũ ye queti se'sa wa'asa'a. Tojo nicã pãjãrã cũ yarã sãjãrãsama nígũ, tojo werecu niwĩ.

Jesú masãrẽ queose me'rã bu'e'que ni'i

(Mt 13.34-35)

³³ Jesú cũ ye quetire bu'égũ, peje queose me'rã bu'emujãcu niwĩ. Na tu'omasĩrõ ejatuaro bu'ecu niwĩ. ³⁴ Narẽ bu'égũ, queose marĩrõ wereticã

weeticu niwĩ. Cũ bu'erã pe'ere na se'saro nicã, nipe'tisere te queosere “A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e”, ni werepe'omujãcu niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ yusudijo'que ni'i

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Jesú masãrẽ otese me'rã queose wéréca numurẽta na'isãjãri cura cũ bu'erãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Te'a siaquiji ditara sumutopu, nicu niwĩ.

³⁶ Cũ tojo nicã tu'orã, na yucusu sãñacawupu Jesure miipẽ'acãrã niwã. Masã pe'e na ní'caroputa tojacã'cãrã niwã. Apeyepawu quẽ'rã na me'rã pẽ'acaro niwũ. ³⁷ Na pẽ'arĩ cura wĩ'rõ uputu a'ticaro niwũ. Pã'cõrĩ yucusupure paaquesãamujãcaro niwũ. Tojo wa'acã, tiwu mirĩdijaropu weecaro niwũ. ³⁸ Tojo wa'ari cura Jesú pe'e siropu cũ dupoare apeyenojõ me'rã ãotutjãgũ cãrĩsãñacu niwĩ. Tojo wa'acã ã'arã, cũ bu'erã cãrẽ wã'cõcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿Ûsãrẽ bu'egu, mu'u ã'aweti? Marĩ mirĩrãta wee'eba, nicãrã niwã.

³⁹ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú wã'cãnu'cã, wĩ'rõrẽ yusucocu niwĩ. Pã'cõrĩrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Di'tamarĩana, nicu niwĩ.

Cũ tojo nicã, wĩ'rõ di'tamarĩa wa'acaro niwũ. Nipe'tise yusudijape'tia wa'acaro niwũ. ⁴⁰ Be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã tocã'rõ uiati? ¿Musãrẽ ãjõpeose marĩbutiati? nicu niwĩ.

⁴¹ Na uputu waro ucua'cãrã nitjãrã, na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿Noanojõ nisariba ã'rĩ? Cũrẽ wĩ'rõ,
pã'cõrĩpũta tũ'omaatidojacã'a, nicãrã niwã.

5

Jesú wãtĩa sãjãno'cũre cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Jesú cũ bu'erã me'rã Galilea cja ditarare pẽ'a, Gerasa wãmetiropũ pẽ'ajacãrã niwã. ² Jesú yucusupũ ní'cũ majãnũ'cãrĩ cura ni'cũ wãtĩa sãjãno'cũ wẽrĩ'cãrãrẽ yaaropũ ní'cũ Jesú tiropũ a'ticũ niwĩ. ³ Cũ masãperi wa'teropũ ninu'cũcũ niwĩ. Ne ni'cũ cũrẽ dũ'tecũumasĩticãrã niwã. Cõme dari me'rã quẽ'rãrẽ ne basi-oticaro niwã. ⁴ Pejetiri cõme dari me'rã cũ omocãrĩrẽ, cũ dũ'pocãrĩpũ dũ'tecũumicãrã niwã. Te darire wejesuremũjãcũ niwĩ. Ne ni'cũ põtẽoticãrã niwã. ⁵ Ëmũcori, ñamirĩrẽ cũ ùrũpagupũ, masã boa'cãrãrẽ na yaa'caropũ caricũsijamũjãcũ niwĩ. Ëtãperi me'rã cũ ba-suta cũ upũre dotesija, cãmida'remũjãcũ niwĩ. ⁶ Cũ Jesure yoaropũ ï'agũta omawã'cãti, cũ tiro ejaque'acu niwĩ. ⁷⁻⁸ Jesú cũrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—Wãtĩ ã'rĩpũre sãñagũ wijaaya.

Cũ tojo nicã tũ'ogũ, upũtu caricũse me'rã Jesure nicũ niwĩ:

—Jesú Õ'acũ u'mũsepũ nigũ macũ, ¿de'ro weegũ yũ'ũre caribogũ a'tiati? Mũ'u pacũ ï'orõpũ sãrĩ'i. Yũ'ũre ña'abutiario pi'eticã weet-icã'ña.

⁹ Be'ro Jesú cũrẽ sãrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿De'ro wãmetiti? nicũ niwĩ. Cũ pe'e yũ'ticũ niwĩ:

—Legión wāmeti'i. Pājārā wātīa ūsā nicā'a nígũ, tojo nicu niwĩ.

¹⁰ Jesure Ɂpʉtu waro “Ūsārē ape di'tapʉ cō'aō'oticā'ña”, ni sērīcārā niwā. Totá to-jasī'rīrā, tojo nicārā niwā. ¹¹ Tojo wa'ari cura titare ūrūgũ pu'to pājārā yesea ba'a nu'cūcārā niwā. ¹² Narē ĩ'arā, wātīa a'tiro ni Jesure sērīcārā niwā:

—Ūsārē yesea tiro o'óya. Ūsā napʉre sājāarāti, nicārā niwā.

¹³ Jesú “Tojota weeya”, nicu niwĩ. Tojo weerā na masʉpʉre ni'cārā wijaa, yeseapʉre sājāacārā niwā. Topʉre pājārā yesea puati mil wa'tero nicārā niwā. Yesea wātīa sājāáca be'ro opa tu'rʉpʉ omamaati, ditarapʉ doqueñojā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

¹⁴ Tojo wa'acā, yesea co'terā a'tiro weecārā niwā. Na Ɂpʉtu Ɂcuarā macāpʉ, cāpūpʉ omawā'cā, weresterā wa'acārā niwā. Na werēcā tu'orā, masā nipe'tirā ĩ'arā wa'acārā niwā.

¹⁵ Jesú tiropʉ ejarā, wātī sājāno'cure ĩ'acārā niwā. Cũ su'ti sāña, añurō wācūse cʉogʉ dujicu niwĩ. Cūrē ĩ'arā, uise me'rā nicārā niwā.

¹⁶ Jesú masūrē wātīarē cō'awīrō'quere ĩ'a'cārā nipe'tise cūrē wa'a'quere werēcārā niwā. Tojo nicā yeseare wa'a'que quē'rārē werēcārā niwā.

¹⁷ Tere tu'orā, masā tocjārā Jesure tutuaro me'rā “Mʉ'u a'ti di'tapʉre niticā'ña, aperopʉ wa'aya”, nicārā niwā.

¹⁸ Be'ro Jesú tojo nicā tu'ogʉ, yucʉsupʉ mujāsājācʉ niwĩ. Tojo weecā, wātī cʉomi'cʉ Jesure Ɂpʉtu sērīmicʉ niwĩ:

—Yũ'u quẽ'rã mũ'u me'rã wa'aguti. ¹⁹ Jesú cãrẽ “Te'a”, niticũ niwĩ. A'tiro pe'e nicũ niwĩ:

—Mũ'u ya wi'ipũ tojaagusa'a. Tojaa, mũ'u acawererã nipe'tirãrẽ nipe'tise yũ'u mũ'urẽ wee'quere werepe'ocã'ña. Tojo nicã yũ'u mũ'urẽ pajaña'gũ wee'quere weregũ wa'aya, nicũ niwĩ.

²⁰ Tojo weegũ cãrẽ wa'a'quere weregũ wa'acu niwĩ. Decápoli wãmetise macãrĩpũ nipe'tise Jesú cãrẽ wee'quere werecũ niwĩ. Nipe'tirã cã weresere tũ'orã, ucũa wa'acãrã niwã.

Jairo macõrẽ, tojo nicã dí mejã cõogore Jesú yũ'rũo'que ni'i

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Jesú wãtiarẽ cõ'awĩrõca be'ro ape pã'rẽpũ ní'cũ pẽ'ajacũ niwĩ tja. Pẽ'ata, ditara sumutopũ nu'cũrĩ cura cũ tiropũ pãjãrã masã nerẽcãrã niwã. ²² Topũre ni'cũ na nerẽrĩ wi'i wiogũ Jairo wãmetigũ etacũ niwĩ. Jesure ï'agũ, cũ tiro ejaque'acu niwĩ. ²³ Cãrẽ yũ'rũodutigũ uputu sêrĩcũ niwĩ:

—Yũ'u macõ wẽrĩgõpũ weeamo. Te'a yũ'u me'rã. Mũ'u core ñapeose me'rã yũ'rũgosamo. Tojo weecã, masãgõsamo, nicũ niwĩ.

²⁴ Jairo tojo nicã tũ'ogũ, Jesú cũ me'rã wa'acu niwĩ. Topũ wa'acã, pãjãrã masã cãrẽ siruturã tuumaawã'cãcãrã niwã. ²⁵ Na masã pãjãrã wa'teropũ ni'cõ numio dí mejã dutitigo nico niwõ. Co tere dutitiro doce cã'marĩ yũ'rũcaro niwũ. ²⁶ Duturua pãjãrã na ocoyemicã, pũrõ waro pi'etico niwõ. Co niyeru cõomi'quere narẽ wapayemigõ, tojaque'a wa'aco niwõ. Ne duti tũ'oticarõ niwũ. Yũ'rũronojõ wa'ago, pũrõ

waro wa'aco niwõ. ²⁷ Jesú masãrẽ yu'ruosere tu'oco niwõ. Tere tu'ogo, Jesú sê'ema masã wa'teropu ejanu'cã, cũ yaro su'tirote da'raña'co niwõ. ²⁸ “Yu'u cũ ya su'tiro da'raña'se me'rãta yu'rugosa'a” ni wãcũgõ, tojo weeco niwõ. ²⁹ Co da'raña'se me'rã co duti maata bu'anu'cã wa'acaro niwõ. Co basu maata tu'oña'co niwõ. ³⁰ Maata Jesú “Yu'u tutuaro me'rã ni'cõrẽ yu'ruoasu”, ni tu'oña'cu niwĩ. Majãmiĩ'a, masãrẽ sêrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Noa, yáro su'tirote da'raña'ti?

³¹ Tere tu'orã, cũ bu'erã cãrẽ yu'ticãrã niwã:

—¿Mu'u ĩ'aweti? Masã pãjãrã tuuwã'cãcã ĩ'amigũ, “¿Noa, yáro su'tirote da'raña'ti?” ¿ni sêrĩtiña'ti? nicãrã niwã.

³² Na weremicã, Jesú ¿noa, yáro su'tirote da'raña'pari? nígũ, nipe'tirãrẽ ĩ'ama'cu niwĩ.

³³ Tojo weecã, cũ yu'ruono'co uigo narãsãgõta, cũ tiropu ejaque'aco niwõ. Co cũ yu'ruo'quere masĩco niwõ. Tojo weego cãrẽ diacjũ wereco niwõ.

³⁴ Jesú core nicu niwĩ:

—Mu'u ãjõpeotjãgõ, yu'ruono'copu toja'a. Duti marĩgõ e'catise me'rã tojaaya, nicu niwĩ.

³⁵ Jesú core ucũrĩ cura Jairo ya wi'icjãrã na tiropu ejaçãrã niwã. Topu ejarã, Jairore a'tiro nicãrã niwã:

—Mu'u macõ wẽrĩa wa'amo. Marĩrẽ bu'egure tocã'rõta caribodu'uya, nicãrã niwã.

³⁶ Jesú narẽ tu'ope'otimigũta, Jairore a'tiro nicu niwĩ:

—Ûcuatiguta. Tojo weronojõ o'ogu, yu'ure ãjõpeoya.

³⁷ Jesú cǔ me'rã pãjãrã wa'acã uaticu niwĩ. A'ticurã dia'cũ pijicu niwĩ. Pedro, Santiago, cǔ acabiji Juãrẽ pijicu niwĩ. ³⁸ Jesú judío masã nerẽrĩ wi'i wiogu ya wi'ipu ejacu niwĩ. Topu ejagu, masã uti, dũjariwã'a caricũcusiãrã pãjãrã ã'acu niwĩ. ³⁹ Ti wi'ipu sãjãagu, to masã pãjãrã nirãrẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã tocã'rõ caricũ, utiti? Wĩ'magõ wẽritimo. Cãrĩgõ weemo, nicu niwĩ.

⁴⁰ Cũ tojo nicã, ti wi'ipu ní'cãrã mejõ bujicã'cãrã niwã. Be'ro Jesú nipe'tirãrẽ wijaaduticu niwĩ. Na wijáaca be'ro wĩ'magõ pacure, pacore, cǔ bu'erã i'tiarãrẽ co pesari tucũpu pijisãjãacu niwĩ. ⁴¹ Topu sãjãtagu, co omocãrẽ ñe'e, arameo me'rã nicu niwĩ:

—Talita, cumi. Tojo ní'gũ, “Wĩ'magõ, wã'cãnu'cãña” ní'gũ, tojo nicu niwĩ.

⁴² Cũ tojo nirĩ cura wĩ'magõ doce cǔ'marĩ cuogo wã'cãnu'cã, sijaco niwõ. Co masãcã ã'arã, na ucuyuru'rua wa'acãrã niwã. ⁴³ Jesú tojo wee'quere tutuaro me'rã ãpẽrãrẽ ne were-dutiticu niwĩ. Be'ro “Wĩ'magõrẽ ba'ase ecaya”, nicu niwĩ.

6

*Jesú cǔ ya macã Nazarepu dajatojaa'que ni'i
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)*

¹ Jesú Capernaupu ní'cu cǔ ya macãpu tojaacã, cǔ bu'erã quẽ'rã wa'acãrã niwã. ² Judío masã soowuari numu nicã, Jesú na nerẽwuari wi'ipu bu'ecu niwĩ. Pãjãrã masã cǔ bu'esere tu'orã, tu'omarĩacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿No'opu bu'epari ã'rĩ a'te nipe'tise pejere? ¿Noa ã'rĩrẽ tocã'rõ masĩsere o'opari? ¿A'te cũ weeĩ'ose quẽ'rãrẽ no'opu bu'epari? ³ ã'rĩ capiteru, María macũ nimi. Santiago, José, Juda, Simó ma'mi nimi. Cũ acabijirã numia quẽ'rã a'to marĩ wa'teropu nima, nicãrã niwã. Tere wãcũrã, cũrẽ ne ãjõpeosĩ'rĩticãrã niwã. ⁴ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Nipe'tirã ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrẽ tu'o ãjõpeosama. Cũ ya di'tacjãrã, cũ acawererã waro, cũ ya wi'icjãrã dia'cũ cũrẽ ãjõpeotisama, nicu niwĩ.

⁵ ãjõpeoti'que ye bu'iri Jesú topure peje narẽ weeĩ'omasiticu niwĩ. A'te dia'cũrẽ weecu niwĩ. Pejetirãta dutitirãrẽ omocã ñapeo yu'rucoc niwĩ. ⁶ Na ãjõpeoticã ĩ'agũ, ucayyu'rucuc niwĩ.

Jesú cã bese'cãrãrẽ bu'edutio'o'que ni'i
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

Nazare ti macã pu'toacã nise macãrĩpu bu'ecusiacu niwĩ.

⁷ Na docere cũ pu'topu pijigu, puarẽrã dia'cũ o'ónu'cãcu niwĩ. Narẽ wãtĩã sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõmasĩsere o'ocuc niwĩ. ⁸ Ne apeyenojõ miadutiticu niwĩ. Na tuacju me'rã dia'cũ wa'aduticu niwĩ. Ne pu'enojõ, ajuronojõ, niyeru miadutiticu niwĩ. ⁹ Na sapatu sãñase caseri me'rã dia'cũ, tojo nicã su'ti na sãñase me'rã dia'cũ wa'aduticu niwĩ. ¹⁰ A'tiro nicu niwĩ:

—Musã wi'ipu sãjãarã, ti macãpu musã niatjo põtõorõ tojaque'aya. ¹¹ No'o musãrẽ aperopu ñe'eticã, musã ucũsere tu'osĩ'rĩticã, tore wi-jawã'cãña. Tore wijarã, ti macã cjase di'ta

wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã musã “A'ti macãcjãrã bu'iritima”, ni ï'orãsa'a. Di-acjũta nigũti. Õ'acũ masãrẽ beseatji nũmu nicã, ti macãcjãrã musãrẽ ñe'eti'cãrãrẽ a'tiro weegũsami. Sodoma, Gomorracjãrãrẽ bu'iri da're'caro nemorõ narẽ da'regũsami, nicũ niwĩ Jesú.

¹² Cũ tojo nica be'ro na wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, masãrẽ “Musã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayuya”, nicãrã niwã. ¹³ Tojo nicã pãjãrã wãtã sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõcãrã niwã. Pãjãrã dutitirãrẽ ɯ'se me'rã wa're, narẽ yũ'rũomũjãcãrã niwã.

*Juã masãrẽ wãmeyeri masũrẽ tojo wee
wẽjẽcãrã niwã nise ni'i
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Nipe'tiropũ Jesú weesere tũ'ose'sa wa'acãrã niwã. Herode ti di'ta wiogũ quẽ'rã tũ'ocũ niwĩ. Tere tũ'ogũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Juã masãrẽ wãmeyeri masũ wẽjẽno'cũpũ nimigũ, masãgũ masãpĩ. Tojo weetigũ mejẽta cũ peje waro weẽ'otutuayũ'ruami, nicũ niwĩ.

¹⁵ ãpẽrã pe'e a'tiro nicãrã niwã:

—Nitimi. Cũ dũporocjũpũ Õ'acũ ye quetire weremũ'tãrĩ masũ Elía masãgũ masãpĩ, nicãrã niwã.

Tojo nicã tja ãpẽrã a'tiro nicãrã niwã:

—Dũporocjãrã Õ'acũ ye quetire weremũ'tãrĩ masã weronojõ nigũ nisasami, nicãrã niwã.

¹⁶ Na tojo nicã tũ'ogũ, Herode nicũ niwĩ:

—Toduporo yu'u dupoa dutesureduti'cu Juã wãmeyeri masũ nisami. Cũta ni'cãrõacãrẽ masãpĩ, nicu niwĩ.

17 Herode toduporopu Herodía wãmetigo ye bu'iri Juãrẽ bu'iri da'reri w'ipũ miaa, du'tecũuduticũ niwĩ. Herodía cũ acabiji Felipe nũmo nico niwõ. Tojo nimicã, Herode pe'e cũ acabiji catimicã, core ẽ'ma, nũmoticũ niwĩ. 18 Cũ tojo weecã i'agũ, Juã wãmeyeri masũ Herodere a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u acabiji nũmorẽ nũmoticã, ña'a ni'i. Core cuoticã'ña, nicu niwĩ.

19 Cũ tojo nise bu'iri Herodía Juã me'rã a'pepũrĩgõ, cãrẽ wẽjẽsĩ'rĩco nimiwõ. Tojo wãcũmigõ, wẽjẽmasĩtico niwõ. 20 Herode pe'e Juãrẽ aũugũ, bu'iri moogũ nimi nígu, nũcũi'ase me'rã tu'oña'cu niwĩ. Tojo weegu co ña'arõ weesĩ'rĩsere weeduticũ niwĩ. Juã ucũsere tu'omasĩtimigũ, aũurõ tu'sase me'rã tu'ocu niwĩ, tu'ogu pe'e. 21 Herodía Juãrẽ i'atu'tigo nitjãgõ, Herode cũ bajuáca nũmu bosenuwu weeri cura Juãrẽ co wẽjẽsĩ'rĩ'quere bocaejapejaco niwõ. Ti nũmurẽ Herode bosenuwu wéegu, cũ me'rã da'rarãrẽ pijinerẽcu niwĩ. Tojo nicã surara wiorãrẽ, Galilea di'tacjãrã wiorã nirãnojõrẽ pijocu niwĩ. Pijio, narẽ su'ori ba'acu niwĩ. 22 Na ba'aropu Herodía macõ sãjãa, basaĩ'oco niwõ. Co basaĩ'osere Herode, ãpẽrã cũ me'rã ba'adujirã tu'sayu'rũacãrã niwã. Tojo weegu Herode nicu niwĩ core:

—No'o mu'u uasenojõrẽ sãrĩcã, mu'urẽ o'oguti, nicu niwĩ.

23 Tojo weegu masã ï'orõpu “Nisooro marĩrõ no'o yu'u dutiri di'ta deco me'rã m'u sêrĩcã, o'omasĩ'i”, nicu niwĩ. 24 Be'ro co paco tiro wa'a, sêrĩtiña'co niwõ:

—Ma'u, ¿ñe'enojõrẽ sêrĩgõsari cûrẽ? nico niwõ.

Co paco yu'tico niwõ:

—Juã wãmeyerĩ masũ ya ðupoare ðatesure miitudutiya, nico niwõ.

25 Be'ro maata Herode tiropu wa'a, cûrẽ nico niwõ:

—Ni'cãrõacãta bapapu Juã wãmeyerĩ masũ ya ðupoare ðatesure misãa o'oya, nico niwõ.

26 Co tojo nicã tu'ogu, Herode bujawetiyu'ruacu niwĩ. Cũ nipe'tirã to nerẽ'cãrã tu'orõpu “No'o m'u sêrĩsere o'oguti” ni'cu niyucã, de'ro weeta basioticarõ niwã. Tojo weegu cũ “O'owe'e”, nĩmasĩticu niwĩ. 27 Be'ro maata ni'cũ surarare Juã ya ðupoare ðatesure miitudutio'ocu niwĩ. 28 Tojo weegu surara bu'iri da'reri wi'ipu wa'a, Juã ya ðupoare ðatesure, bapapu misãa miacu niwĩ. Be'ro cũ Herode core o'ocu niwĩ. Co pe'e quẽ'rã co pacõpõre o'oturiaco niwõ.

29 Juãrẽ tojo weese quetire tu'orã, cũ bu'esere sirutu'cãrã cũ upõre mii, yaarã wa'acãrã niwã.

Jesú ni'cãmocõsetiri mil umuarẽ ba'ase eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Jesú besecũú'cãrã na bu'ecusiaca be'ro Jesú tiropu dajacãrã niwã. Daja, cũ tiro nerẽcãrã niwã. Nipe'tise na wee'quere, masãrẽ bu'e'quere werẽcãrã niwã. 31 Tu'ajanu'cõca

be'ro Jesú narē “Te'a sijácatirā masā marĩrõpũ”,
nicũ niwĩ.

Masā na tiropũ na'irõ wa'amujäyucā, na
ba'anũcũaticārā niwā. ³² Tojo weegũ Jesú, cũ
bu'erā me'rā na se'saro yucũsupũ mujāsājāa,
masā marĩrõpũ wa'acārā niwā. ³³ Pājārā na
wa'acā ĩ'acārā niwā. Tojo weerā Jesure ĩ'a'cārā,
cũ wa'aropũ nipe'tise macārĩcjārā omasiru-
tuwā'cācārā niwā. Na dũporo na pē'atatjore
yucuetojacārā niwā. ³⁴ Be'ro Jesú yucũsupũ
sāñā'cũ dujinũ'cāgũ, masā pājārārē ĩ'agũ, pa-
jañā'cũ niwĩ. “Oveja co'tegũ moorā weronojõ
nima”, ni tũ'oñā'cũ niwĩ. Tojo weegũ narē peje
bu'enũ'cācũ niwĩ. ³⁵ Ñamica'apũ cũ bu'erā cũ
tiro eja, a'tiro nicārā niwā:

—Ñamica'apũ ni'i. A'topũre ne masā marĩma.
³⁶ Tojo weegũ masārē macārĩpũ no'o pũ'to nise
macārĩpũ tojaadutiya. Topũ duuba'arā wa'ato.
Ba'ase mooma, nicārā niwā.

³⁷ Jesú narē yũ'ticũ niwĩ:

—Mũsā narē ba'ase ecaya.

Na pe'e cũrē yũ'ticārā niwā:

—¿Ocho mujĩpũrĩ cjārõ da'rawapata'ase me'rā
ũsā pã duurā wa'arāsari ā'rārē ecajã? nicārā
niwā.

³⁸ Jesú narē yũ'ticũ niwĩ:

—¿Mũsā dicũse pã cũoti? ĩ'arā wa'aya.

Na ĩ'atoja, cũrē werecārā niwā:

—Ni'cāmocũse pã, tojo nicā pũarā wa'i niama,
nicārā niwā.

³⁹ Be'ro ni'cārē cururi masārē tá bu'ipũ du-
jiduticũ niwĩ. ⁴⁰ Tojo weerā na ni'cārē cu-
rurire cien masā dujicārā niwā. Apeye cururire

cincuenta masã dujiburocãrã niwã. ⁴¹ Be'ro Jesú te ni'cãmocuse pãrẽ, na wa'i puarãrẽ mii, u'muarõpu ì'amorõ, cã pacu Ô'acũrẽ e'catise o'ocũ niwĩ. Tu'ajanu'cõ, pãrẽ pe'este, cã bu'erãrẽ masãrẽ etidutigũ o'ocũ niwĩ. Wa'i quẽ'rãrẽ mejãrõta weecu niwĩ. ⁴² Nipe'tirã ba'a yapicãrã niwã. ⁴³ Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seeneocãrã niwã. ⁴⁴ Tere ba'a'cãrã umua se'saro ni'cãmocusetiri mil nicãrã niwã.

Jesú acopu sija'que ni'i
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Jesú masãrẽ ba'ase ecãca be'ro maata cã bu'erãrẽ ditarapu pẽ'ayuduticu niwĩ. Narẽ cã duporo Betsaidapu ejayudutigũ o'ócũ niwĩ. Cã pe'e masãrẽ we'eritigu weecu niwĩ. ⁴⁶ Narẽ we'eritica be'ro urũgũpu ñubuegu mujãcu niwĩ. ⁴⁷ Na'íca be'ro yucusu ditara decopu nicaro niwũ. Jesú pe'e majãrõpure ni'cũta nicu niwĩ. ⁴⁸ Wĩ'rõ na pẽ'arõta wẽepõtẽocarõ niwũ. Tojo weegu Jesú na wajawã'cãmasĩticã ì'acu niwĩ. Bo'remujãtiri cura Jesú na tiropu wa'agu, acopu sijawã'cãcu niwĩ. Cã'rõ narẽ yu'ruacu nimiwĩ. ⁴⁹ Tojo wa'ari cura cã acopu sijawã'cãticã ì'acãrã niwã. Cũrẽ ì'arã, masũ wẽrĩ'cu wãtĩ nisami nĩrã, caricũcãrã niwã. ⁵⁰ Na nipe'tirã cãrẽ ì'arã, ucupe'tia wa'acãrã niwã. Tojo weegu Jesú maata narẽ a'tiro niquejocu niwĩ:

—Wãcũtutuaya. Yu'cu ni'i. Uiticã'ña, nicu niwĩ.

⁵¹ Be'ro na sãñapjupu mujãsjãcu niwĩ. Cã mujãsjãrĩ cura wĩ'rõ di'tamarã wa'acaro niwũ.

Tere ñ'arã, uputu ucua, ñ'amarñacãrã niwã.
 52 Pã me'rã cũ weeĩ'o'quere na añurõ waro
 tu'omasĩbutiaticãrã niwã yujupũ. Tojo weerã
 ucua yu'rñacãrã niwã.

Jesú Genesarepũ dutitirãrẽ yu'rño'que ni'i
 (Mt 14.34-36)

53 Na ti ditarapũre pẽ'a, Genesare wãmetiropũ
 ejacãrã niwã. Topũ ejarã, na yawũ yucũsure
 du'tepo'o, majãcãrã niwã. 54 Topũ na
 majãnu'cãrĩ cura tocjãrã maata Jesure
 ñ'amasĩcãrã niwã. 55 Tojo weerã na nipe'tiropũ
 omawã'cã, dutitirãrẽ na cũñase me'rã Jesú no'o
 wa'aro miamujãcãrã niwã. 56 No'o cũ wa'ari
 macãpũ, sumutorũ, cãpũpũ, no'o bajuyoro cũ
 yu'rnatjopũ dutitirãrẽ miaa, cũumujãcãrã niwã.
 Jesure a'tiro sãrĩcãrã niwã:

—Mu'ũ que'rã ùsãrẽ cã'rõ mu'ũ yaro su'tiروه
 ñe'eña'duticureya, nicãrã niwã. Nipe'tirã
 ñe'eña'cãrã duti yu'rño'pe'tia wa'acãrã niwã.

7

Masãrẽ ña'arõ wa'acã weese ni'i
 (Mt 15.1-20)

1 Ni'cã numũ fariseo masã, tojo nicã ni'cãrẽrã
 Moisé oja'quere bu'eri masã Jesú tiropũ ejacãrã
 niwã. Na Jerusalẽpũ ní'cãrã wa'acãrã niwã.
 2 Jesú bu'erãrẽ ni'cãrẽrãrẽ omocoetimirã ba'acã
 ñ'acãrã niwã. Ba'ase duporo na weewharonojõ
 weeticãrã niwã. Tojo weerã ña'arã weronojõ
 ñ'ano'cãrã niwã. 3 Fariseo masã, nipe'tirã judío
 masã na ñecũsumua weemujãti'quere a'tiro
 weesirutucãrã niwã. Pejetiri omocoeca be'ropũ

dia'cũ ba'acārã niwã. ⁴ Na ba'ase duurã eja'cārã quẽ'rã mejārõta weecārã niwã. Na ñecũsumua wee'caronojõta weesirutucārã niwã. Na sî'rïse pare, piosãase pare, cõme me'rã wee'queparare, na soo dujisere coemujãcārã niwã. Na tojo weetirã, Õ'acũ ï'orõpũ ña'arã nibosa'a nîrã, tojo weecārã niwã. ⁵ Tojo weerã Jesú bu'erã omocoeticã ï'arã, Jesure sêrîtiña'cārã niwã:

—¿De'ro weerã mu'u bu'erã marî ñecũsumua weemujãti'quere weesirutuweti? Na omo-coetimirã ba'arã, ña'arõ weerã weema, nicārã niwã.

⁶ Jesú narẽ yu'ticũ niwî:

—Diacjãta musãrẽ Isaía duporocjãpũ Õ'acũ ye quetire weremu'tãrî masũ a'tiro ni ojacũ niwî:

“Ã'rã masã usero me'rã dia'cũ yu'ure ëjõpeoma. Na tu'oña'se waro pe'e no'opũ nirõ nisa'a.

⁷ Tojo weerã na yu'ure ñubuepeose wapamarî'i. Na bu'ese yu'u dutise mejêta ni'i.

Masã dutise ni'i”, nicũ niwî Õ'acũ, ni ojacũ niwî.

⁸ Musã, masã na weemujãti'quere weesiruturãtirã, Õ'acũ dutise pe'ere du'ucũ'u, ni yu'ticũ niwî.

⁹ A'tiro ninemocũ niwî:

—Musã ñecũsumua weemujãti'quere weesiruturã, me'rïse me'rã Õ'acũ dutise pe'ere weewe'e. ¹⁰ Moisé a'tiro nicũ niwî:

“Musã pacũ, musã pacore ëjõpeoya. Narẽ ña'arõ ucũgũnojõrẽ wëjêcõ'ato”, nicũ niwî. ¹¹ Musã pe'e masãrẽ a'tiro weeduti'i.

“Musã pacure o musã pacore na apeyenojõ sêrîcã, weetamusî'rîtirã, 'Corbán ni'i', niña.”

Tojo nírã, “Nipe'tise ũsã cuose musãrẽ weetamubo'quere Õ'acũrẽ o'o'quepu ni'i” nidutirã, tojo nisa'a. ¹² Musã tojo nírã, pacure, pacore “Ne weetamumasītisa'a”, nirã weesa'a. ¹³ A'tiro wãcũrã, Õ'acũ dutisere tojowaro ã'acõ'abutiãcã'a. Musã ñecũsumua weemujãti'quere wéerã, tojota pẽ'rĩpejasirutu'u. Apeye peje na wee'quenojõrẽ weesirutubajaque'a'a, nicu niwĩ.

¹⁴ Narẽ tojo nıca be'ro Jesú masãrẽ pijio, nicu niwĩ:

—Yé cjasere tu'omasĩrãti nírã, tu'orã a'tia.

¹⁵ Marĩ usero me'rã ba'ase mejẽta Õ'acũ ã'orõpu marĩrẽ ña'arõ wa'acã wee'e. Tojo weronojõ o'oro, marĩ ya usero wijatise pe'e ña'arõ wa'acã wee'e. ¹⁶ O'meperi cuorãnojõ a'tere añurõ tu'oya, nicu niwĩ.

¹⁷ Be'ro Jesú pãjãrã tiropu ní'cu wa'acu niwĩ. Wa'a, wi'ipu sãjãacu niwĩ. Be'ro topu cũ queose were'quere cũ bu'erã sãrĩtiña'cãrã niwã. ¹⁸ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—¿Musã quẽ'rã a'tere tu'omasĩweti? Nipe'tise marĩ ba'asõrõsenojõ Õ'acũ ã'orõpu marĩrẽ ña'arõ wa'acã weewe'e. ¹⁹ Te marĩ ba'asõrõse ejeripõ'rãpu wa'atisa'a. Paagapu ba'asõrõno'o. Be'ro yu'rũwija wa'asa'a, nicu niwĩ.

Tojo nígũ, nipe'tise ba'ase añuse ni'i nígũ, tojo nicu niwĩ.

²⁰ Jesú apeye werenemocu niwĩ:

—Masũpure wijase pũrĩcã cũrẽ ña'arõ wa'acã wee'e. ²¹ A'tiro ni'i. Marĩ ña'arõ wãcũse po'peapu du'pocãtiwijatisa'a. Apĩ numorẽ a'metãrãsi'rĩse, numiarẽ ña'arõ weese, masãrẽ

wějěcō'ase ña'ase ni'i. ²² Tojo nicā yajase, apeyenojōrē ɰaripejase, āpērārē ña'arō weese, āpērārē weesoose, marī ña'arō weesere du'utise wācūsep̄ta wijati'i. Apeye tja, ɰose, āpērārē ña'arō ucūse, āpērā yɰ'rɰoro tɰ'oña'se, marī no'o ɰaro weema'ase, te quē'rā wācūsep̄ta wijati'i. ²³ A'te nipe'tise ña'ase po'peapɰ wijati'i. Te pūrīcā Ō'acū ī'orōpɰ masārē ña'arō wa'acā wee'e, ni werecɰ niwī.

*Judío masō nitigo ape di'tacjōpɰ Jesure
ějōpeo'que ni'i
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Jesú Genesarepɰ ní'cɰ Tiro, Sidō wāmetise macārīpɰ wa'acɰ niwī. Topure āpērā masīticā'to nígũ, ni'cā wi'ipɰ sājāacɰ niwī. Tojo weemigũ, masīcā'no'cɰ niwī. ²⁵ Maata wātī sājāno'co paco Jesú topɰ niapɰ nisere masīco niwō. Co a'ti, cū weetamusere sērīgōtigo, Jesú tiropɰ cūrē ějōpeogo, ejaque'aco niwō. ²⁶ Co ape macācjō Sirofeniciacjō nico niwō. Be'ro Jesú tiropɰ eta, wātī co macōp̄ure nigūrē cō'awīrōdutico niwō. ²⁷ Jesú core nicɰ niwī:

—Wī'marā pe'ere ecamɰ'tārōɰa'a. Marī na ba'amɰ'tātimicā, ba'asere ē'ma, diayiare do-quecūucā ña'a ni'i, nicɰ niwī. A'tiro nígũ, tojo nicɰ niwī. Judío masā pe'ere weeta-mumɰ'tārōɰa'a. Be'rop̄ta judío masā nitirārē weetamurōɰa'a nígũ, tojo nicɰ niwī.

²⁸ Co cūrē yɰ'tico niwō:

—Yɰ'u wiogɰ, tojota ni'i, nírō. Diayiap̄ta mesa doca dujirā pō'rā ba'acā burɰdijasere ba'asama, nico niwō. Judío masā nitirā quē'rā

cã'rõ mʉ'u añurõ weesere ñe'emasĩma nígõ, tojo nico niwõ.

²⁹ Co tojo nicã, Jesú yu'ticu niwĩ:

—Mʉ'u añurõ wãcũ'u. Wãtĩ mʉ'u macõpʉre ní'cʉre cõ'awĩrõtoja'a. Wa'agosa'a, nicu niwĩ.

³⁰ Be'ro co wi'ipʉ tojaa wa'aco niwõ. Topʉ tojaatago, co macõrẽ co cũñarõpʉ pesacã ì'aco niwõ. Wãtĩ copʉre nimi'cʉ wijaatojacʉ niwĩ.

Jesú tu'otigure, ucũmasĩtigʉre yu'rʉo'que ni'i

³¹ Jesú Tiro wãmetiropʉ ní'cʉ wijawã'cãcʉ niwĩ. Topʉ wijawã'cãgũ, Sidõ wãmetiropʉ, Decápoli nise macãrĩpʉ yu'rʉacu niwĩ. To yu'rʉaa, Galilea cja ditarapʉ ejacʉ niwĩ. ³² Topʉ ni'cũ tu'otigure, añurõ ucũwĩrõmasĩtigʉre Jesú tiro miacãrã niwã. Jesure “Cũrẽ ñapeo yu'rʉoya”, nicãrã niwã. ³³ Tojo weegu Jesú cãrẽ apero, masã ì'atiropʉ miacʉ niwĩ. Topʉ cũ ye omopicarire tu'otigu ye o'meperipʉ sĩosõrõcʉ niwĩ. Be'ro ʉ'seco e'opeo, cũ ya ñe'merõrẽ ñapeocʉ niwĩ. ³⁴ Be'ro ʉ'mʉsepʉ ì'amorõ ejerisãjã, arameo me'rã a'tiro nicu niwĩ:

—Efata. “Pãrĩña” nígũ, tojo nicu niwĩ.

³⁵ Cũ tojo nise me'rã cũ ye o'meperi pãrĩa wa'acaro niwũ. Cũ ya ñe'merõ ca'bia wa'a, añurõ ucũmasĩcʉ niwĩ. ³⁶ Tu'ajanʉ'cõ, Jesú narẽ “Ne ãpẽrãrẽ wereticã'ña”, nicu nimiwĩ. Cũ narẽ “Ne cã'rõ weretibutiãcã'ña” nimicã, na nemorõ werepãacãrã niwã. ³⁷ Na ʉpʉtu ì'amarĩa, a'tiro nicãrã niwã:

—Nipe'tisere añurõ weemi. Masã tu'otirãpʉreta tu'ocã weesãjãmi. Ucũtirãpʉreta ucũcã weesãjãmi, nicãrã niwã.

8

Jesú ba'paritisetiri mil ɯmɯarẽ eca'que ni'i
(Mt 15.32-39)

¹ Jesú masārẽ yu'ruocaterore pājārã masã cū tiropɯ nerēcārã niwã. Be'ro na ba'ase toja wa'acārã niwã. Tojo wa'acã î'agũ, Jesú cū bu'erārẽ pijio, nicɯ niwĩ:

² —Yu'ɯ ã'rārẽ pajaña'a wa'asa'a. Na marĩ me'rã nirõ i'tia nɯmɯ yu'ru'ɯ. Tojo weerã na ba'ase toja wa'ama. ³ Na ye wi'seripɯ yu'ɯ tojaaduticã, ɯjaboarã ma'apu tu'omasĩse pe'tique'a wa'abosama. Āpẽrã yoabutiaropɯ a'ti'cārã nima, nicɯ niwĩ Jesú.

⁴ Be'ro cū bu'erã Jesure yu'ticārã niwã:

—Marĩ a'to masã marĩrõpɯre ¿de'ro wee ã'rã pājārãrẽ ba'ase boca ecabosari? nicārã niwã.

⁵ Jesú narẽ sērĩtiña'cɯ niwĩ:

—¿Dicusepaga pã cɯoti?

Na yu'ticārã niwã:

—Sietepaga cɯo'o, ni yu'ticārã niwã.

⁶ Tojo níca be'ro Jesú masārẽ dujuditicɯ niwĩ. Cū tepagare mii, cū pacɯ Ō'acũrẽ e'catise o'ocɯ niwĩ. Be'ro, pe'é, cū bu'erārẽ masārẽ etidutigɯ o'ocɯ niwĩ. Na masãpɯre etituriacārã niwã. ⁷ Wa'i o'majārãcārẽ pejetirãcã cɯocārã niwã. Jesú na quẽ'rãrẽ cū pacɯre e'catise o'otoja, mejãrõta tja etiduticɯ niwĩ. ⁸ Nipe'tirã ba'a yapiyu'ruacārã niwã. Be'ro siete pi'seri na ba'adu'a'quere seeneo, miisãacārã niwã. ⁹⁻¹⁰ Topɯ ba'a'cārã ba'paritisetiri mil wa'tero ɯmɯa nicārã niwã. Be'ro narẽ na ye wi'seripɯ tojaadutigɯ, Jesú cū bu'erã me'rã yucɯsɯpɯ

mujāsājāa, Dalmanuta wāmetiropu wa'a wa'acu niwī.

Jesure fariseo masā Ō'acū tutuaro me'rā weeī'odutimi'que ni'i

(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)

¹¹ Jesú cū bu'erā me'rā Dalmanutapu etacu niwī. Topu fariseo masā Jesure tutuaro me'rā ucūcārā niwā. ¿Diacjūta Ō'acū macū nimiticū? nírā, cūrē Ō'acū tutuaro me'rā weeī'oduticārā niwā. ¹² Jesú na tojo nisere caributi, tū'satigu, narē nicu niwī:

—Aa. ¿De'ro weerā a'tocaterocjārā weeī'odutisari? Diacjūta nigūti. Ne cā'rō narē weeī'osome, nicu niwī.

¹³ Be'ro narē cō'awā'cāgū, yucusupu apaturi mujāsājāa, ape pā'rēpu pē'a wa'acu niwī.

Jesú queose o'o'que ni'i

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ape pā'rēpu pē'arā, Jesú bu'erā na ba'atjere miaticārā niwā. Pā ni'cāgāta cuocārā niwā.

¹⁵ Be'ro Jesú narē a'tiro nicu niwī:

—Fariseo masā, tojo nicā Herode na ye levadura pā bucucā weesere musā tū'omasīña, nicu niwī.

¹⁶ Cū bu'erā cū nisere tū'otirā, na basu nicārā niwā:

—Marī pā moocā, tojo nisami, nicārā niwā.

¹⁷ Jesú na tojo nisere masīgū, a'tiro nicu niwī:

—¿De'ro weerā musā “Ba'ase moo'o”, niti? ¿Musā tū'omasīweti yujupu? Musā ejeripō'rā butiyu'rua'a. ¹⁸ Musā ye caperi me'rā ī'a'a. Musā ye o'meperi me'rā tū'o'o. ¿Tojo weemirā,

yu'u toduporopu wee'quere wãcũtibutiati?
 19 Toduporopu ni'cãmocusetiri mil masãrẽ
 ni'cãmocusepaga pã me'rã ecawu. ¿Dicuse
 pi'seri na ba'adu'a'quere seeneorĩ? nicu niwĩ.

Cũ bu'erã cãrẽ yu'ticãrã niwã:

—Doce pi'seri seesãawũ, ni yu'ticãrã niwã.

20 Jesú narẽ ninemocu niwĩ:

—Apeye quẽrã sietepaga pã me'rã
 ba'paritisetiri mil masãrẽ ecawu. Tita quẽrãrẽ
 ¿dicuse pi'seri seeneono'rĩ? nicu niwĩ.

Na cãrẽ yu'ticãrã niwã:

—Siete pi'seri seeneono'wũ, nicãrã niwã.

21 Na tojo nica be'ro Jesú narẽ nicu niwĩ:

—To pũrĩcã tere masĩmirã, ¿de'ro weerã
 tu'omasĩweti yujupu? nicu niwĩ.

Jesú Betsaidapu caperi ï'atigure yu'rũo'que ni'i

22 Jesú cũ bu'erã me'rã ditarare pẽ'a, ape pãrẽ
 Betsaida wãmetiri macãpu pẽ'ajacãrã niwã.
 Topu na ejacã, Jesú tiro ni'cũ caperi ï'atigure
 miiejacãrã niwã. Na Jesure a'tiro sãrĩcãrã niwã:

—Ã'rĩrẽ ñapeo yu'rũoya, nicãrã niwã. 23 Tojo
 weegu Jesú caperi ï'atigu ya omocãpu ñe'e, macã
 sumutopu tũawã'cãcu niwĩ. Be'ro Jesú cũ ye
 u'seco me'rã caperipu tuuwa'recu niwĩ. Tojo
 weetojanu'cõ, Jesú omocãrĩ me'rã cũ ye caperire
 ñapeocu niwĩ. Be'ro cãrẽ sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Mu'urẽ apeyenojõ bajumitito? nicu niwĩ.

24 Cũ, cũ ye caperire ï'apãa, a'tiro nicu niwĩ:

—Masãrẽ ï'a'a, ï'agũ. Yucupagu weronojõ
 bajurã sijacã ï'a'a, nicu niwĩ.

25 Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú cũ ye caperipu
 apaturi ñapeonemocu niwĩ. Toputa cũ añurõ

waro ñ'abutiacy niwĩ. Nipe'tisere queoro ñ'acy niwĩ. ²⁶ Be'ro Jesú cãrẽ cã ya wi'ipcy o'ótõrõgũ, a'tiro niccy niwĩ:

—Macãpcy wa'aticã'ña. Ne ni'cã tocjãrẽ yu'u mæ'urẽ yu'rũo'quere wereticã'ña, niccy niwĩ.

Pedro Jesure “Mũ'u Õ'acũ bese'cũta ni'i” ní'que ni'i

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Be'ro Jesú cã bu'erã me'rã Cesarea Filipo wãmetiri macã pũ'to nise macãrĩpcy wa'acãrã niwã. Na to wa'aropcy cã bu'erãrẽ sërĩtiña'cy niwĩ:

—¿De'ro masã ucũti yu'ure? niccy niwĩ.

²⁸ Na cãrẽ yu'ticãrã niwã:

—Ãpërã mæ'urẽ “Juã wãmeyerĩ masũ nimi”, nima. Ãpërã “Dũporocjũpcy Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ Elía nimi”, nima. Ãpërã “No'o nigũ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ nigũ nisasami”, nima, nicãrã niwã.

²⁹ Be'ro Jesú narẽ sërĩtiña'nemoccy niwĩ tja:

—¿Musã waro, yu'ure de'ro wãcũti? niccy niwĩ. Cã tojo nicã, Pedro yu'ticcy niwĩ:

—Mũ'u Õ'acũ bese'cy Cristo ni'i, niccy niwĩ.

³⁰ Pedro tojo ní'quere Jesú ne ãpërãrẽ wereduticcy niwĩ.

Jesú cã wẽrĩatjere were'que ni'i

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Tu'ajanũ'cõ, cã bu'erãrẽ a'tiro ni bu'enũ'cãcy niwĩ:

—Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigu pũrõ pi'etigusa'a. Tojo nicã judío masã bucũrã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã yu'ure

uatirāsama. Yũ'ure wějērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nũmũ be'ro masāgũsa'a, nicũ niwĩ. ³² Narẽ tu'ota basioro wereme'ricā'cũ niwĩ. Tere tu'ogu, Pedro aperopũ Jesure pi-jiwā'cā, tu'ticũ niwĩ. ³³ Be'ro Jesú majāmiĩ'a, cũ bu'erārẽ ĩ'a, Pedrore tu'ticũ niwĩ:

—Wa'aya. Mũ'ũ wātĩ weronojõ ucũ'u. Mũ'ũ Õ'acũ wācũsere masĩwe'e. Masā na wācũwũaronojõ wācũ'u, nicũ niwĩ.

³⁴ Be'ro Jesú cũ bu'erārẽ, tojo nicā masārẽ pijio, werecũ niwĩ:

—No'o yũ'ure ějõpeosirutugũnojõ cũ weesĩ'rĩrõnojõ weeticā'to. Yũ'ũ uaro pe'e weeato. No'o yũ'ure sirutusĩ'rĩgũ "Jesure ějõpeogu, wěrĩbosau" nitiguta sirutuato. ³⁵ Yũ'ure ějõpeose me'rā ña'arõ yũ'rũsĩ'rĩtigũ, yũ'ure ějõpeodu'ugũnojõ pecame'epũ bajuriono'gũsami. Apĩ wějēsere uiti, yũ'ure ějõpeonu'cũgũnojõ pe'e yũ'ũ me'rā catinu'cũgũsami. ³⁶ Ni'cũ a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'a, cũ ejeripõ'rā pe'ere bajuriogu, ¿ñe'enojõrẽ wapata'abosari? ³⁷ Pecame'epũ wa'agu, cũ ya ejeripõ'rārẽ de'ro wee wapayewĩrõmasĩtisami. ³⁸ A'ti turicjārā masā ña'arõ weeri masā yũ'ure ějõpeotirā nima. Na wa'teropũ yũ'ure, tojo nicā yé quetire bopoyasātĩcā'ña. Mũsā bopoyasācā, yũ'ũ Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigũ a'tiro weegũsa'a. A'ti turipũre yũ'ũ pacũ asistese me'rā, cūrẽ wereco'terā me'rā apaturi a'tigu, yũ'ũ quẽ'rā mũsārẽ bopoyasāgũsa'a, nicũ niwĩ.

9

¹ Jesú masārē, tojo nicā cū bu'erārē bu'éca be'ro apeye ninemocu niwī narē:

—Diacjã musārē wereguti. Ni'cārērã a'topu nirã yu'u tutuaro me'rã wioꝝu sãjãgũ a'ticã ï'atimirã, wērĩsome, nicu niwī.

Jesú cū bajuse ducayu'que ni'i
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Ni'cã semana be'ro Jesú ũrũgũ u'muacjuru mujãcu niwī. Tigupure wa'agu, Pedro, Santiago, Juã na se'sarore miacu niwī. Topu na ï'orõpu Jesú cū bajusere ducayucu niwī. ³ Cū su'ti asitea wa'acaro niwã. Pũrõ butise wa'acaro niwã. Ne a'topure te butise weronojõ masã su'ti coetima.

⁴ Tojo wa'ari cura Elía, Moisé bajuanu'cã, Jesú me'rã ucũcã ï'acãrã niwã. ⁵⁻⁶ Tere ï'arã, cū bu'erã ucuayu'rua wa'acãrã niwã. Tojo weegu Pedro de'ro nímasĩtigu, ucũquejocu niwī. A'tiro nicu niwī:

—Wioꝝu, marĩ a'topu nicã añuyuru'a. I'tia wi'iacã weerã. Ni'cã wi'i mu'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerã, nicu niwī Pedro.

⁷ Be'ro ni'cã curua o'mecurua dijati, narē tuubi'acã'caro niwã. Ti curuapu ni'cũ a'tiro ucũcã tu'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yu'u macũ uputu yu'u ma'igũ nimi. Cũ ucũsere tu'o ejõpeoya, nicu niwī.

⁸ Be'ro ï'aquejocãrã nimiwã. Ne ãpērã marĩcãrã niwã. Jesú ni'cũta nu'cũcu niwī.

⁹ Na ũrũgũpu ni'cãrã دچارã, na topu ï'a'quere Jesú ne weredutiticu niwī.

—Be'ro yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu wẽrĩ masãca be'ropu wereya, nicu niwĩ.
 10 Tojo weerã na se'saro tere tu'oña'cãrã niwã.
 Na basu a'merĩ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro nisĩ'rĩrõ weesari cũ wẽrĩca be'ropu masãse? nicãrã niwã. 11 Be'ro Jesure sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã “Masãrẽ yu'rũoacju a'tise duporo Elía a'timũ'tãgũsami”, ni bu'eti?

12 Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã nĩrõnojõta Elía a'timũ'tãgũsami. Cũ nipe'tisere apomũ'tãgũsami. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu ye cjasere a'tiro ni'i. “Cũ pi'etigusami. Ñano'tigusami”, ni'i. 13 Yu'u pe'e musãrẽ nigũti. Elía a'titojacu niwĩ. Cãrẽ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu ní'caronojõta queoro wa'acaro niwũ. Masã cãrẽ no'o weesĩ'rĩsere weecãrã niwã, nicu niwĩ.

Jesú wĩ'magũrẽ wãtĩ sãjãno'cũre cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)

14 Na ãrũgũpu ní'cãrã ãpẽrã na me'rãcãrã nirõpu dijatarã, pãjãrã masã nicã ã'acãrã niwã. ãpẽrã quẽ'rã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesú bu'erã me'rã uputu ucũcãrã niwã. 15 Be'ro Jesú cũ wãcũña marĩrõ a'ticã ã'arã, nipe'tirã ã'amarĩacãrã niwã. Cũ tiropu omawã'cã, añuduticãrã niwã. 16 Jesú cũ bu'erãrẽ sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Ñe'enojõrẽ tocã'rõ ùrũsãrã weeti na me'rã? nicu niwĩ.

¹⁷ Ni'cũ na pãjãrã wa'teropu nigũ yu'tiquejocu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, yu'u macũ wãtĩ sãjãno'cure miitiapu. Yu'u macũrẽ ucũmasĩticã weemi. ¹⁸ Cũ no'o wa'aro wãtĩ cãrẽ ñe'e paaquecũumujãmi. Cũ tojo weecã, useropu so'potu'u, cũ upicarire cũ'rĩdiomujãmi. Tojo wa'agu, bu'amujãmi. Yu'u mu'u bu'erãrẽ “Wãtirẽ cõ'awĩrõña”, nitojamiapu. Na põtẽotiamã, nicu niwĩ.

¹⁹ Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã ne ãjõpeose moobutia'a. Yu'u musãrẽ yoacã bu'emicã, ne tu'omasĩwe'e yu-jupu. ¿No'ocã'rõ yoacã musã yu'ure ãjõpeoticã wãcũtutuaguasari? Cũ wĩ'magũrẽ yu'u tiro mitia, nicu niwĩ.

²⁰ Cũ tiropu miiejacã, wãtĩ Jesure ï'agũ, wãcũña marĩrõ wĩ'magũrẽ wẽrĩacã weecu niwĩ. Cũ doqueque'a, tũrũmaacusia, useropu so'potu'uacu niwĩ. ²¹ Tojo wa'acã ï'agũ, Jesú wĩ'magũ pacure sãrĩtiña'cu niwĩ:

—¿No'ocãtero yoati a'te cãrẽ tojo wa'aro? nicu niwĩ.

Cũ pacu yu'ticu niwĩ:

—Wĩ'magũpu tojo du'pocãtiwĩ. ²² Pejetiri wãtĩ cãrẽ wẽjẽsĩ'rĩgũ, pecame'epu doqueque'a, diapu doqueñojãcã weemujãmi. Mu'urẽ basiocã, ãsãrẽ pajaña'gũ weetamuña, nicu niwĩ.

²³ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Mux ãjõpeocãma, basiocã'a. No'o ãjõpeorãma nipe'tise weeta basio'o, ni yu'ticu niwĩ.

²⁴ Tojo nicã tu'ogu, wĩ'magũ pacu caricũquejocu niwĩ:

—Ëjõpeo'o. Nemorõ ãjõpeonemocã weeya, nicu niwĩ.

²⁵ Jesú masã pãjãrã na tiropu omawã'cãticã ã'agũ, wãtĩrẽ cõ'awĩrõgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Wãtĩ ucũticã, tu'oticã weegú, mu'urẽ wi-jaaduti'i. ã'rĩ wĩ'magũpure nigũ, wa'aya. Ne apaturi sãjãanemoticã'ña, nicu niwĩ.

²⁶ Cũ tojo nicã, wãtĩ caricũwijaagu, wĩ'magũrẽ apaturi wẽrĩacã weecu niwĩ. Cũ wijaagu, cũrẽ wẽrĩ'cu weronojõ tojacã weecu niwĩ. Tojo weerã cũrẽ ãpẽrã “Wẽrĩa wa'ami”, nicãrã nimiwã.

²⁷ Jesú pe'e cũrẽ omocãpu ñe'e wejewã'cõcu niwĩ. Tojo weecã, cũ wã'cãnu'cãcu niwĩ.

²⁸ Be'ro Jesú wi'ipũ sãjãcã, cũ bu'erã ãpẽrã tu'otiropu cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã ãsã wãtĩrẽ cõ'awĩrõmasĩtiapari? nicãrã niwã.

²⁹ Cũ narẽ nicu niwĩ:

—Cũ wãtĩ tojo sãjãgũnojoẽrẽ Õ'acũrẽ sẽrĩ, be'tise me'rã dia'cũ cõ'awĩrõta basio'o, nicu niwĩ.

Jesú cã wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Na Cesarea Filipopũ ní'cãrã Galilea di'tapu yu'ruacãrã niwã tja. Na wa'asere Jesú ne ãpẽrãrẽ masĩcã uaticu niwĩ. ³¹ Cũ wẽrĩatjere,

ãpērã cūrẽ wiorãpũre o'ootjere cũ bu'erãrẽ
bu'égũ, tojo weecũ niwĩ. A'tiro bu'ecũ niwĩ:

—Yũ'ũ Õ'acũ macũ masũ weronojõ
upũtigũre wiorãpũre o'orãsama. Be'ro yũ'ũre
wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia nũmũ be'ro
masãgũsa'a tja, nicũ niwĩ. ³² Na cũ tojo nisere
tũ'omasĩticãrã niwã. Tũ'omasĩtimirã, uirã,
sẽritiña'masĩticãrã niwã.

Añurõ weeyũ'rũnũ'cãgũ yere oja'que ni'i
(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Be'ro Capernau wãmetiri macãpũ etacãrã
niwã. Topũre na w'i'ipũ sãjãejãca be'ro Jesũ cũ
bu'erãrẽ sãritiña'cũ niwĩ:

—¿Mũsã ma'a a'tirã, ñe'enojõ ucũ
a'metu'tiwã'cãtirã weeati?

³⁴ Na pe'e ma'apũre a'tiro ucũwã'cãticãrã
niwã. ¿Noa marĩ wa'teropũre ãpērã yũ'rũoro
niyũ'rũnũ'cãgũsari? nisere ucũcãrã niwã. Tojo
ucũ'cãrã nitjãrã, ne yũ'titiyũ'rũocã'cãrã niwã.

³⁵ Jesũ ejanujã, cũ bu'erã docere pijio, nicũ niwĩ:

—Mũsã ãpērã yũ'rũoro ni'i nisĩ'rĩrã, a'tiro
nirõũa'a: “Nipe'tirã be'rocjũpũ nisa'a”, nirõũa'a.
Apeye, nipe'tirãrẽ weetamurõũa'a, nicũ niwĩ.

³⁶ Be'ro ni'cũ wĩ'magũrẽ pijio, na wa'teropũ
nũ'cõcũ niwĩ. Cũrẽ wũamorõ, nicũ niwĩ:

³⁷ —Yũ'ũre maigũnojo ni'cũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ
ñe'egũ weronojõ weemi. Cũrẽ ñe'egũ, yũ'ũreta
ñe'egũ weemi. Yũ'ũre ñe'egũ quẽ'rã yũ'ũ
dia'cũrẽ ñe'egũ weetimi. Yũ'ũre o'ó'cũ Õ'acũ
quẽ'rãrẽ mejãrõta ñe'egũ weemi, nicũ niwĩ.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigũ marĩ me'rãcjũ nimi nise ni'i
(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Be'ro Juã Jesure a'tiro nicu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, ni'cũ mu'u wãmerẽ pisutjĩagũ wãtiarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'apu. Cũ marĩ me'rãcjũ nitiami. Tojo weerã cũrẽ cã'mota'apu.

39 Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Tojo weegure cã'mota'aticã'rõua'a. Ne ni'cũ yu'u wãmerẽ pisutjĩagũ añurõ weel'o'cu, be'ro yu'ure ña'arõ ucũmasĩtisami. 40 A'tiro ni'i. Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi. 41 Musãrẽ yu'u bu'erã niyucã, ãpẽrã weetamurãsama. Tojo weegu diacjũ musãrẽ wereguti. No'o musãrẽ ni'cũ cã'rõacã aco tiagũnojõrẽ diacjũta Õ'acũ añuse o'ogusami.

*Ãpẽrãrẽ ña'arõ weecã weeticã'ña nise ni'i
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

42 »No'o yu'ure ejõpeogu wĩ'magũrẽ ña'arõ weecã weegũ uputu bu'iri da'reno'gũsami. Cũrẽ ãtãgã pajicja wãmutapu du'teyoo, dia pajiri maapu doqueñocã, nemorõ añubosa'a. Tojo weecã, cũ maata wẽria wa'a, dojorẽnemotibosami. Cũ dojorẽbo'que pe'tia wa'abosa'a. 43 Musã ya omocã me'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, dutecõ'abo'caro weronojõ ña'asere weedu'ucã'ña. Musã ni'cã omocã me'rã Õ'acũ tiropu ejacã, nemorõ añu'u. Pecame'epu puã omocã me'rã wa'acã pe'ema, ña'ayu'rua'a. Musã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã, nemorõ añubosa'a. Musã ña'arõ weesĩ'rĩsere wéerã pecame'epu wa'acã, ña'a ni'i. Topure pecame'e ne yatitisa'a. 44 Becoa ne boatisama. Pecame'e quẽ'rã ãjũnu'cũcã'sa'a. 45-48 Tojo nicã musã ya du'pocã me'rã ña'arõ wéerã,

dutecõ'abo'caro weronojõ mejārõta weeya tja. Mũsã pecame'epũ pua dũ'pocã me'rã wa'acã, ña'ayu'rua'a. Opa cõ'ñerõ Ʃ'mũsepũ sãjãcã pe'ema, nemorõ añu'u. Caepea me'rã quẽ'rã ña'arõ weesĩ'rĩrã, mejārõta weeya. Mũsã caepea orewee cõ'abo'caro weronojõ ña'asere ĩ'adu'ucã'ña. Mũsã pecame'epũ pua caepea me'rã wa'acã, ña'a ni'i. Tojo nicã Ʃ'mũsepũ ni'cã caepea me'rã wa'acã, nemorõ añu'u. Mũsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weeticã, nemorõ añu ni'i. Mũsã ña'arõ weesĩ'rĩsere weẽrã pecame'epũ wa'acã, ña'a ni'i. Topure becoa ne boatisama. Pecame'e quẽ'rã ne yatitisa'a.

⁴⁹ »Nipe'tise ba'asere pecame'e me'rã do'ano'o. A'te weronojõ a'ti di'tapure nipe'tirã yu'ure ějõpeorã pi'etise me'rã nemorõ wãcũtutanemorãsama. ⁵⁰ Moa ocaro ba'acã, añu ni'i. Ocace pe'tica be'ro apaturi ocacã weeta basiowe'e. Mũsã pũricã moa ocaro weronojõ niña. A'mequẽse marĩrõ añurõ nisetiburoya, nicũ niwĩ.

10

Nũmotirã, marãpũtirã a'merĩ cõ'aticã'ña nise ni'i

(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Jesũ Capernaupũ ni'cũ Judea di'tapũ wa'a wa'acũ niwĩ. Topũ ni'cũ Jordã wãmetiri maarẽ, mujĩpũ mujãtiro ape pã'rẽpũ pẽ'acũ niwĩ. Topure apaturi masã nerẽcãrã niwã. Cũ weewũaronojõta narẽ bu'ecũ niwĩ. ² Fariseo masã cã mejẽcã yu'ticã uarã, bu'iri bocasĩ'rĩrã sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿Ni'cũ cũ ñumorẽ cõ'ata basiosari? ¿Marĩrẽ dutise tojo niti? ³ Jesú narẽ yu'ticũ niwĩ:

—¿Moisé de'ro dutipari?

⁴ Na yu'ticãrã niwã:

—Moisé ni'cũ ñumorẽ “A'te ye bu'iri mu'urẽ cõ'a'a” nirĩ pũrĩrẽ core ojao'oduticũ niwĩ. “Tojo apóca be'ro cõ'ata basio'o”, nicũ niwĩ Moisé, nicãrã niwã.

⁵ Na tojo níca be'ro Jesú nicũ niwĩ:

—Musã ñecũsumua ejeripõ'rã butise ye bu'iri Moisé musã ñumosãnumiarẽ cõ'acã cã'mota'aticũ niwĩ. ⁶ Õ'acũ nipe'tise cũ ne waro weenu'cãcateropure umũ, numio weecu niwĩ. ⁷ “Tojo weegu umũ cũ pacũ, cũ pacore cõ'awija, cũ ñumo me'rã nigũsami. ⁸ Na pũarã ni'cã upũ weronojõ nirãsama”, nicũ niwĩ Õ'acũ. Tojo weerã pũarã nitima. Ni'cã upũta nima. ⁹ A'te ye bu'iri Õ'acũ a'mesũ'o'cãrãrẽ masã ne ducawaaticã'rõua'a, nicũ niwĩ Jesú.

¹⁰ Be'ro wi'ipũ dajarã, Jesú bu'erã cãrẽ apaturi sãrĩtiña'nemocãrã niwã te cjasereta tja. ¹¹ Narẽ a'tiro yu'ticũ niwĩ:

—Cũ ñumorẽ cõ'a, apegore ñumotigũnojo cũ ñumotimũ'tã'core ña'arõ weegu weesami. ¹² Mejãrõta numio co marãpũre cõ'a, apĩ me'rã marãputigo quẽ'rã co marãputimũ'tã'cure ña'arõ weego weesamo. Te Õ'acũrẽ yu'rũnu'cãseta ni'i, nicũ niwĩ.

*Jesú wĩ'marãrẽ ñapeo sãrĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

¹³ Be'ro narẽ ñapeodutirã wĩ'marãrẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Na tojo weecã ï'arã, narẽ miarãrẽ

cũ bu'erã tu'ticãrã niwã. ¹⁴ Na tojo weecã ï'agũ, Jesú ua wa'acu niwĩ. Narẽ nicu niwĩ:

—Wĩ'marãrẽ yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narẽ cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojõrẽ añurõ ãjõpeoma. Æpẽrã quẽ'rã wĩ'marã weronojõ yu'ure ãjõpeorã yu'u pacu wiogu nirõpu wa'arãsama. ¹⁵ Diacjũ musãrẽ wereguti. Æ'rã weronojõ yu'ure ãjõpeotigunojõ ne cã'rõ yu'u pacu nirõpu wa'asome, nicu niwĩ.

¹⁶ Be'ro wĩ'marãrẽ wuamorõmujã, narẽ ñapeo, cũ pacure “Æ'rãrẽ añurõ weeya”, ni sãribosacu niwĩ.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Jesú aperopu wa'ari cura ni'cũ cãrẽ omasirutuwã'cãcu niwĩ. Omasirutuwã'cã, ãjõpeogu cũ duporo ejaque'a, sãrĩtiña'cu niwĩ:

—Mu'u masãrẽ bu'egu añugũ ni'i. ¿Yu'u ñe'enojõ weegusari catise pe'titiserẽ bocasĩ'rĩgũ? nicu niwĩ.

¹⁸ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—¿Yu'ure añugũ ni'i nĩgũ, diacjũta nigũ weeti? Ni'cũta Õ'acũ añugũ nimi. ¹⁹ Mu'u Õ'acũ dutise cũu'quere masĩsa'a. “Masãrẽ wẽjẽcõ'aticã'ña. Apĩ nũmorẽ a'metãrãticã'ña. Yajaticã'ña. Æpẽrã ye cjasere nisooticã'ña. Æpẽrã yere uarã, weeta'saticã'ña. Mu'u pacu, mu'u pacore ãjõpeoya”, ni'i, nicu niwĩ.

²⁰ Cũ tojo nicã tu'ogu, yu'ticu niwĩ:

—Bu'egu, yu'u wĩ'magũputa a'tere queoro weemujãtiwu, nicu niwĩ.

²¹ Jesú cãrẽ pajaña'se me'rã ï'a, nicu niwĩ:

—Mu'urē apeyenojōacā du'sa'a. Mu'u cuosere duape'ocjũ wa'aya. Te dua'que wapare pajasec̄orārē ducawaaya. Tojo weegu u'musepu peje añuse cuogusa'a. Tu'ajanu'cō, yu'ure sirutuya, nicu niwĩ.

²² Cũ tojo nicā tu'ogu, tu'saticu niwĩ. Cũ peje waro cuoyu'ruatjāgũ, cũ cuosere ma'iyu'rugũ bujaweti, tojaa wa'acu niwĩ.

²³ Be'ro Jesú cũ sumuto ĩ'aste, cũ bu'erārē nicu niwĩ:

—Peje cuorārē Ō'acũ tiropu wa'acā diasabutia'a, nicu niwĩ.

²⁴ Tojo nicā tu'orā, cũ bu'erā tu'omarīacārā niwā. Jesú narē ninemocu niwĩ tja:

—Yu'u pō'rā weronojō nirā, a'tiro ni'i. No'ona cuosere ējōpeoyu'rūnu'cācā, yu'u pacu nirō u'musepu wa'ase diasabutia'a. ²⁵ Wa'icu cameyo wāmetigujo awiga yuta da pĩ'osōrōrī pepu sājāa yu'rutēricā, diasayu'rūmajā wa'asa'a. U'musepu yu'u pacu nirōpu peje cuogu wa'acā pe'ema, totá nemorō diasaa'a, nicu niwĩ.

²⁶ A'tere tu'orā, uputu ĩ'amarīa, a'merĩ sēritiña'cārā niwā:

—To pūrīcārē ¿noanojō pe'e Ō'acũ tiropu wa'amasīrāsari? nicārā niwā.

²⁷ Jesú narē ĩ'agūta ĩ'a, nicu niwĩ:

—Masā na basu weetutuase me'rā yu'rūmasītisama. Ō'acũ pūrīcārē basio'o. Cūma ne apeyenojō weeta basiotise marĩ'i, nicu niwĩ.

²⁸ Cũ tojo nicā tu'ogu, Pedro nicu niwĩ:

—Wiogu, nipe'tise ũsā cuosere du'ucūu, mu'urē sirutuwu.

²⁹ Jesú yu'ticu niwĩ:

—Diacjūta nigūti. No'o nigūnojō, yé bu'iri, tojo nicā masārē yu'rūose quetire werese bu'iri cū ya wi'i, cū acawererā, cū pacusumua, cū pō'rā, cū ye weseri du'ucūuwā'cā'cārānojōrē a'tiro wa'arosa'a. ³⁰ Na cō'awā'cā'que nemorō peje waro bocarāsama. A'ti umucopure nemorō wi'seri, acawererā, pacosānumia, pō'rā, weseri bocarāsama. Āpērā narē ña'arō weemicā, tere bocarāsama. Be'ropu quē'rārē Ō'acū me'rā ninu'cūcā'rāsama. ³¹ Tojo nimicā, ni'cārōacārē wiorā weronjō nirā be'ropure mejō nirā nirāsama. Pājārā mejō nirā quē'rā be'ropure wiorā weronjō nirāsama, nicu niwī Jesú.

*Jesú cū wēriatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² Be'ro Jesú Jerusalē wa'ari ma'apu cū bu'erā duporo u'mutāwā'cācu niwī. Na Jerusalēpu Jesure wējēsī'rīrāsama nīrā, cū uiticā ĩ'arā, cū bu'erā ĩ'amarīacārā niwā. Masā na be'ro siruturā quē'rā uicārā niwā. Be'ro Jesú cū bu'erā docere pijiocu niwī. Pijio, cūrē wa'atjere werecu niwī.

³³ —Musā masī'i. Marī Jerusalēpu wa'arā wee'e. Topu yu'u Ō'acū macū masū weronjō uputigure a'tiro weerāsama. Pa'ia wiorā, tojo nicā Moisé oja'quere bu'eri masāpūre o'orāsama. Na yu'ure wējēdutarāsama. Náta tja ape di'tacjārā judío masā nitirā wiorārē wiaturiarāsama. ³⁴ Yu'ure bujicā'a, tārārāsama. U'seco e'opeo, yu'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia nūmu be'ro masāgūsa'a, nicu niwī.

Santiago, Juã Jesure na sērĩmi'que ni'i
(Mt 20.20-28)

³⁵ Be'ro Santiago, Juã Zebedeo pō'rã Jesú tiro wa'a, cūrē nicārã niwã:

—Īsārē bu'egũ, ũsã sērĩsere mũ'u o'ocã uasa'a.

³⁶ Na tojo nicã, sērĩtiña'cu niwĩ:

—¿Ñe'enojō yu'u weecã uasari?

³⁷ Na yu'ticārã niwã:

—Mũ'u wioɡũ sājāɡũ, ũsārē mũ'urē dutita-muajã sōrōpa. Ni'cũ mũ'u diacjũ pe'e, apĩ cũpe pe'e dupoapa, nicārã niwã.

³⁸ Na tojo nicã tu'ogũ, Jesú nicu niwĩ:

—Mũsã yu'ure sērĩsere tu'omasĩwe'e. Yu'u uputu pi'eti, wērĩgũsa'a. ¿Yu'u pi'eti wērĩatjere weronojō mũsã quē'rã weemasĩti?

³⁹ Na yu'ticārã niwã:

—Īũ. Pi'eti, wērĩmasĩ'i, nicārã niwã.

Jesú narē nicu niwĩ:

—Diacjũta ni'i. Mũsã quē'rã yu'u weronojō pi'eti, wērĩrãsa'a. ⁴⁰ Tojo weemicã, diacjũ pe'e, cũpe pe'e mũsārē dupomasĩtisa'a. A'te yu'u weese niwe'e. Yu'u pacu cũ beseyu'cārã pe'e topu dujirãsama, nicu niwĩ.

⁴¹ Be'ro diez āpērã Jesú bu'erã na tojo sērĩcã tu'orã, Santiago, Juã me'rã ua wa'acārã niwã.

⁴² Tojo weecã i'agũ, Jesú pijio, narē nicu niwĩ:

—Mũsã masĩsa'a. A'ti nucũcārē dutirã ti di'tare miuwapa wa'asama. Na docacjārã quē'rã mejārōta dutipesama. ⁴³ Mũsã pũrĩcã na weronojō weesome. Tojo weronojō o'orã, mũsã wa'teropu wiorã nisĩ'rĩrã, āpērãrē da'raco'terã weronojō niña. ⁴⁴ No'o āpērã

nemorõ nisĩ'rĩgũnojoõ nipe'tirãrẽ da'raco'tegu weronojoõ tu'oña'ña. ⁴⁵ Yu'u weronojoõ weeya. Õ'acũ macũ masũ weronojoõ upatigu nimigũ, ãpẽrã yu'ure weetamuato nígũ mejẽta a'tiwũ. Yu'u pe'e narẽ weetamugũ a'tiwũ. Tojo nicã pãjãrã na ña'arõ wee'que wapare wẽrĩbosa wapayewĩrõgũ a'tiwũ, nicu niwĩ.

Jesú Bartimeo wãmetigu caperi bajuno'tigure yu'rũo'que ni'i

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Na Jerusalẽpũ majãrã, Jericópũ etacãrã niwã. Be'ro ti macãpũ Jesú cũ bu'erã me'rã yu'rũacu niwĩ. Pãjãrã masã cũrẽ sirutucãrã niwã. Topũ Bartimeo wãmetigu Timeo macũ caperi bajuno'tigu ma'a sumutopũ niyeru sẽrĩdujicũ niwĩ. ⁴⁷ “Jesú Nazarecjũ a'timi” nicã tu'ogu, Bartimeo caricũnũ'cãcũ niwĩ:

—Jesú, Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

⁴⁸ Pãjãrã cũrẽ “Caricũticã'ña”, ni tu'ticãrã nimiwã. Cũ pe'e tojo nimicã, nemopeocã'cũ niwĩ.

—Davi pãrãmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

⁴⁹ Tojo nicã tu'ogu, Jesú tojanũ'cã, a'tiro nicu niwĩ:

—Pijioya.

Na cũrẽ pijio, nicãrã niwã:

—Quero wã'cãnũ'cãbaque'oya. Mu'urẽ pijimi, nicãrã niwã.

⁵⁰ Tojo weegu cũ bu'icjãrõrẽ to tuweecũu bu'pumajã, Jesú tiro wa'acu niwĩ. ⁵¹ Topũ ejacã, Jesú cũrẽ sẽrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿De'ro yu'u weecã uasari?

—Masãrẽ bu'egu, yu'ure caperi bajucã uasa'a, nicu niwĩ.

⁵² Jesús cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Mu'u yu'ure ẽjõpeoapu. Tojo weegu mu'u yu'rũono'toja'a. Wa'agusa'a, nicu niwĩ.

Tojo nirĩ curata cã caperi ã'acu niwĩ. Be'ro Jesure ma'apu sirutuwã'cãcu niwĩ.

11

*Jesú Jerusalẽ wãmetiri macãpu sãjãa'que ni'i
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Jesús cã bu'erã me'rã Jerusalẽpu ejatjo cãrõ du'sacaro niwũ. Betfagé, Betania wãmetise macãrĩ ãrũgũ Olivo wãmeticju põtẽorõpu ejacãrã niwã. Topu cã bu'erã puarãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

² —Si macã marĩ põtẽorõ nirĩ macãpu wa'aya. Topu ejarã, ni'cã burro wĩ'magũ du'tenu'cõ'cure bocaekarãsa'a. Cã ne pesano'ña marĩgũ nigũsami. Cãrẽ pãa miitia. ³ No'o musãrẽ ãpẽrã “¿De'ro weerã tojo weeti?” nicã, “Ësã wlogu uami. Maata wiano'rõsa'a tja”, niña, nicu niwĩ.

⁴ Be'ro na wa'a, sope pu'to ma'a sumuto du'tenu'cõ'cure bocaecãrã niwã. Bocaaja, cãrẽ pãacãrã niwã.

⁵ Na tojo weeri cura topu nu'cũrã narẽ nicãrã niwã:

—¿De'ro weerãtirã cãrẽ pãati? nicãrã niwã.

⁶ Na tojo nicã tu'orã, Jesús duti'caronojõta narẽ yu'ticãrã niwã. Tojo weerã narẽ “Miaña”, nicãrã niwã. ⁷ Be'ro Jesús tiro miaa, cã burro bu'ipu na ye su'ti bu'icjasere tuweepeocãrã niwã. Tojo

wéeca be'ro Jesú cǔ bu'ipɯ mujãpejacɯ niwĩ.
 8 Cǔrē ějõpeorã, pãjãrã cǔ yu'ruaro ma'apɯ na
 ye su'ti bu'icjasere sēeocũucãrã niwã. Āpērã
 pũrĩ nise querire dũtecũucãrã niwã.

9 Cǔ dũporo wa'arã, cǔ be'rocjãrã quē'rã a'tiro
 caricũcãrã niwã:

—Marĩ wiogũre e'catise o'orã. Ā'rĩ Ō'acũ
 o'ó'cɯ añubutiami. 10 Cǔ wiogɯ sãjãtje añurõ
 wa'ato. Marĩ ñecũ Davi wiogɯ ní'caro weronojõ
 añurõ wa'ato. Nipe'tirã u'mũsecjãrã cǔrē
 “Añubutiami” ni e'catise o'oato, nicãrã niwã.

11 Be'ro Jesú Jerusalẽpɯ sãjãejagɯ, Ō'acũ
 wi'ipɯ wa'acɯ niwĩ. Topɯ nipe'tise ti wi'i cjasere
 ĩ'ape'o, Betaniapɯ cǔ bu'erã me'rã wa'a wa'acɯ
 niwĩ. Ñamica'apɯ niyucã, tojo weecɯ niwĩ.

*Jesú higuera wãmeticjɯ dũca marĩcjure
 ñaidijaduti'que ni'i
 (Mt 21.18-19)*

12 Ape nãmɯ bo'reacã Betaniapɯ ní'cãrã
 Jerusalẽpɯ wa'acã, Jesú ujaboayũ'ruacɯ niwĩ.

13 Yoaropɯ ma'a sumuto higuera wãmeticjɯ
 ni'cãgũ añurõ pũrĩticjure ĩ'acɯ niwĩ. Be'ro tigɯ
 tiro dũcatisa'aba ní'gũ, ĩ'agũ wa'acɯ niwĩ. Pũrĩ
 peje dia'cũ nicaro niwũ. Dũcatiritero niticarõ
 niwũ. 14 Dũca marĩcã ĩ'agũ, Jesú tigũre nicɯ
 niwĩ:

—Ne ãpērã a'tigɯ dũcare ba'anemosome majã,
 nicɯ niwĩ.

Cǔ tojo nicã, cǔ bu'erã tu'ocãrã niwã.

*Jesú Ō'acũ wi'ipɯ duarãrē cõ'awĩrõ'que ni'i
 (Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)*

15 Be'ro Jerusalēpu ejacārā niwā. Jesú Ō'acū wi'ipū sājāejagu, Ō'acūrē ūjūamorōpeoatjere duarārē, tere duurārē cō'awīrōcū niwī. Na niyeru dūcayuri mesare, na bujare duadujisere cō'agū, tuuquecūpe'ocā'cū niwī. 16 Ne apeyenojō duasenojōrē ti wi'ipū mi, yu'rūtērīwijadutiticū niwī. 17 Narē bu'égū, a'tiro nicū niwī:

—Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu a'tiro ojano'wū: “Ya wi'i 'Nipe'tirocjārā űubueri wi'i ni'i', nino'ca wi'i ni'i.” Mūsā pe'e queoro weewe'e. Yajarā ya wi'ire weronojō tojacā weepū mūsā, nicū niwī.

18 Pa'ia wiorā, āpērā Moisé oja'quere bu'eri masā cū tojo nisere tū'ocārā niwā. Be'ro na tū'o, “¿De'ro wee marī ā'rīrē wējērāsari?” ni, bu'iri a'manū'cācārā niwā. Cū bu'esere nipe'tirā tū'omarīamujācā ĩ'arā, cūrē uicārā niwā. 19 Be'ro na'ique'ari cura Jesú ti macārē ní'cū wijawā'cā, wa'a wa'acū niwī tja.

Higuera wāmeticjū űaidija'que ni'i
(Mt 21.20-22)

20 Ape nūmū bo'reacā tja Jerusalēpu wa'arā, higuerağure nū'cōrīputa űai'cure ĩ'acārā niwā.

21 Tojo weegu Pedro Jesú “A'tigu dūcare ba'anemosome majā” ní'quere wācūgū, Jesure nicū niwī:

—Ūsārē bu'egū, ĩ'aña. Sicū mū'u űaiduti'cū űaia wa'apā, nicū niwī.

22 Jesú narē nicū niwī:

—Ō'acūrē ējōpeoya. 23 Diacjū mūsārē wereguti. No'o a'tigu ūrūgūrē “Dia pajiri maapu doqueñorāti” nicā, queoro wa'arosa'a.

Musã diacjũta ějõpeocã, “Ûsã nise diacjũta wa'arosa'a” nicã, tojo wa'arosa'a. ²⁴ Tojo weegu musãrẽ nigũti. Nipe'tise musã Õ'acũrẽ sãrĩcã, “Ûsãrẽ diacjũta o'ogusami” ni ějõpeocã, tojo wa'arosa'a. ²⁵ Musã Õ'acũrẽ sãrĩrãtirã, ãpẽrã me'rã apeyenojõ a'metu'ti'que cõorã, narẽ acobojomũ'tãña yujupũ. Tojo weecã, marĩ pacu u'musepu nigũ quẽ'rã musã ña'arõ wee'quere acobojogusami. ²⁶ Æpẽrãrẽ acobojoticãma, marĩ pacu u'musepu nigũ quẽ'rã musã ña'arõ wee'quere acobojosome, nicu niwĩ.

Jesure “¿Noa dutiro me'rã tojo weeti?” ni'que ni'i

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Be'ro apaturi Jerusalẽpu ejacãrã niwã. Jesú Õ'acũ wi'ipũ nirĩ cura a'tiro wa'acaro niwũ. Pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, ãpẽrã judío masã bucũrã Jesú tiropũ wa'acãrã niwã.

²⁸ Jesure sãrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ronojõ dutise me'rã mu'u weesere tojo weeti? ¿Noa mu'urẽ tojo weedutigũ dutise o'ori? nicãrã niwã.

²⁹ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u quẽ'rã musãrẽ sãrĩtiña'megũti. Musã yu'ure yu'ticã, musãrẽ “A'te dutiro me'rã wee'e”, nigũti. ³⁰ ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigũ o'õpari? ¿Õ'acũ o masã o'õpari cũrẽ? Yu'tiya, nicu niwĩ.

³¹ Cũ tojo nicã tu'orã, na basu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Marĩ “Õ'acũ o'ócũ niwĩ” nicã, cũ marĩrẽ “To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ějõpeotiri?” nigũsami. ³² Marĩ “Õ'acũ o'óticũ niwĩ; masã cũrẽ

o'ócārã niwã” nicã, masã marĩrẽ tu'tirãsama, nicārã niwã.

Masã Juãrẽ “Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ niwĩ”, ni ẽjõpeocãrã niwã. Tojo weerã wiorã masãrẽ uinicãrã niwã. ³³ Tojo weerã na yũ'ticãrã niwã:

—Masĩtisa'a, niyũ'rũocã'cãrã niwã. Tere tu'ogu, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yũ'u quẽ'rã mũsãrẽ “A'te dutiro me'rã wee'e”, ni werewe'e, nicũ niwĩ.

12

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Be'ro Jesú pa'ia wiorãrẽ, Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, judío masã wiorãrẽ queose me'rã werẽcũ niwĩ:

—Ni'cũ cũ ya di'tapũ u'se ote, sã'rĩsãnũ'cõsami. Topũ na u'se bipesãati pere ãtãgãpũ se'esãjãsami. Tojo nicã u'muarĩ wi'i na co'tedujati wi'ire weesami.

»Be'ro aperopũ sijagũ wa'agũ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigũ cũusami. Narẽ cũ ya di'tare da'rãse wapa “Tocã'rõ yũ'ure u'se wiapa”, niwã'cãsami. ² Be'ro u'se ducãtiriterore ti wese wioũ aperopũ nisami. Topũ nigũ, ni'cũ cũrẽ da'raco'tegure o'õsami. Cũrẽ o'õgũ, “Ya di'ta da'rarãrẽ yé u'sere sãrĩgũ wa'aya”, nisami. ³ Cũ topũ ejacã, ti wese da'rarã cũrẽ ñe'e, paa, ne cã'rõ o'otimirã, o'ótõrõsama. ⁴ Be'ro apĩ cũrẽ da'raco'tegure o'õsami tja. Cũma dupoapũ cãmida're, ña'arõ bujicã'a, o'ótõrõsama. ⁵ Ti

wese wiogu apĩrẽ o'ónemosami tja. Ā'rĩma di-
acjũta wẽjẽcã'sama. Be'ro pãjãrã o'ónemosami.
Āpẽrãrẽ paasama. Āpẽrãrẽ wẽjẽcã'sama.

⁶ »Cũ macũ ɯpũtu ma'igũ dia'cũ dũ'sasami.
Be'ropũ cũrẽ o'ósami. A'tiro wãcũmisami:
“Yũ'ũ macũrẽ wiopesase me'rã ĩ'arãsama”,
nimisami. ⁷ Wiogu macũ na tiropũ etacã, ti wese
da'rari masã a'tiro nisama: “Ā'rĩta nimi be'ropũ
a'ti wesere ñe'eacjũ. Ma. Cũrẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti
wese marĩ ya wese tojarosa'a”, ni wãcũsama.
⁸ Be'ro cũrẽ ñe'e, wẽjẽcã'sama. Tu'ajanũ'cõ, ti
wese sumutopũ cũ upũre cõ'asama, nicũ niwĩ
Jesú.

⁹ Be'ro Jesú narẽ ninemocũ niwĩ:

—To pũrĩcãrẽ ti wese wiogu narẽ ¿de'ro
weegũsari? A'tiro weegũsami. Cũ a'ti, cũ ya
di'ta da'rarãrẽ wẽjẽcõ'ape'o, ãpẽrãrẽ ti di'tare
o'ogũsami.

¹⁰ »Mũsã Ō'acũ ye queti ojãca pũrĩrẽ bu'epã.
Yũ'ũre wa'atjere a'tiro ojano'wũ:
Ĕtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na ɯtica
pjĩrẽ cõ'arãsama.

Na cõ'ãca pjĩ me'rã ãpẽrã pe'e ni'cã wi'i tutuari
wi'i yeenũ'cãmũjãsama.

¹¹ Ō'acũ marĩ wiogu na cõ'ãca pjĩ me'rã tojo
weesami.

Cũ tojo wee'que “Añubutia'a”, ni tũ'oña'no'o, ni
ojano'wũ, nicũ niwĩ Jesú.

¹² Wiorã te queose me'rã cũ ucũcã, “Ĕsãrẽta
ucũgũ weesami”, nicãrã niwã. Tojo weerã cũrẽ
ñe'esĩ'rĩmicãrã niwã. Masãrẽ ui nicãrã niwã.
Tojo weerã ñe'emasĩti, wa'a wa'acãrã niwã.

Weeta'sase me'rã Jesure bu'iri a'marã na sêrĩtiña'que ni'i

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Be'ro wiorã fariseo masãrẽ, tojo nicã Herode ya curuacjãrãrẽ Jesú tiropu o'ócãrã niwã. Na Jesure mejẽcã yu'ticã ɯarã, bu'iri bocasĩ'rĩrã, tojo weecãrã niwã. ¹⁴ Be'ro na o'ócãrã Jesú tiropu ejarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Masãrẽ bu'egu, mɯ'ɯ nisetisere mas'i. Masã yu'ure “¿De'ro wãcũrãsarĩ?” nirõ marĩrõ diacjũ ucũ'u. Õ'acũ yere diacjũ were'e. ãpẽrã “Wiorã nima” nirõ marĩrõ nipe'tirãrẽ ni'cãrõnojõ ã'a'a. Mɯ'urẽ apeyenojõ sêrĩtiña'sĩ'rĩsa'a. Romano masã wiogure cũ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ dutise ¿añuti o ña'a nitine? ni sêrĩtiña'cãrã niwã.

¹⁵ Jesú pe'e na weeta'sase me'rã sêrĩtiña'cã ã'agũ, a'tiro nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã yu'ure mejẽcã yu'tigu, bu'iri bocagusami nisĩ'rĩrã, sêrĩtiña'ti? Niyeru kujire miitia, nicu niwĩ.

¹⁶ Tojo weerã ti kujire miiticãrã niwã. Tere ã'agũ, Jesú sêrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Noa queose, noa wãme wã'ñati? nicu niwĩ.

Na yu'ticãrã niwã:

—César, romano masã wiogu queose, cũ wãme wã'ña'a, nicãrã niwã.

¹⁷ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—To pũrĩcãrẽ César, romano wiogu wapayedutisenojõrẽ cũrẽ o'oya. Õ'acũ ye pe'ema cũrẽ o'oya. Cũ weedutisere weeya, nicu niwĩ.

Cũ tojo yu'ticã tu'orã, tu'omarĩa wa'acãrã niwã.

Masã wěrĩca be'ro masãsere Jesure sěrĩtiña'que ni'i

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Be'ro ãpērã pa'ia saduceo masã Jesú tiro wa'acãrã niwã. Na “Wěrĩ'cãrã masãsome”, ni ějõpeosama. Tojo weerã Jesure a'tiro nicãrã niwã:

¹⁹ —Masãrẽ bu'egu, Moisé a'tiro dutise cũucu niwĩ: “Ni'cũ nũmotigu põ'rãtitimigũ wěrĩcã, cũ acabiji cũ nũmo ní'core nũorẽato. Be'ro cũ co me'rã ne waro põ'rãtimũ'tãgũrẽ cũ ma'mi wěrĩ'care põ'rãtibosato”, nicũ niwĩ. ²⁰ Ni'cũ põ'rã sietere tojota wa'acaro niwũ. Masã ma'mi nũmoti, põ'rãtitimigũ wěrĩa wa'acu niwĩ. ²¹ Cũ be'rocjũ cũ ma'mi nũmorẽ nũorẽcu niwĩ. Cũ quẽ'rã põ'rãtitimigũ wěrĩa wa'acu niwĩ. Be'rocjũ quẽ'rãrẽ tojota wa'acaro niwũ. ²² Tojo dia'cũ te nituogũpũre tojo wa'aturiadijacaro niwũ. Be'ro na nũmo ní'co quẽ'rã wěrĩa wa'aco niwõ. ²³ Na siete core nũmoticãrã niwã. To pũrĩcãrẽ wěrĩ'cãrã masãcã, ¿ni'í nũmo tojabu-tiagosari? nicãrã niwã.

²⁴ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ yũ'ticu niwĩ:

—Mũsã wisiyũ'rua'a. Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere ne masĩwe'e. Õ'acũ cũ tutuase quẽ'rãrẽ masĩwe'e. ²⁵ Wěrĩ'cãrã na masãca be'ro nũmotisome. Põ'rã numia quẽ'rãrẽ nũmisosome. Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsepũ nirã weronojõ nirãsama. ²⁶ Apeyenojõ mũsãrẽ wěrĩ'cãrã masãsere werenemogũti. Mũsã Moisé ojãca pũrĩrẽ bu'epã. Õ'acũ cũrẽ ni'cã yucũsiti ũjũrĩ sitipũ a'tiro ucũcu niwĩ: “Yũ'u Õ'acũ ni'i.

Mu'u ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob wiogu ni'i", nicu niwĩ. ²⁷ Cũ, "Na wiogu ni'i" nigũ, "Yu'u tiropu catima", nigũ weecu niwĩ. Õ'acũ catirã wiogu nimi. Wẽrĩbajuduti'cãrã marĩma. Tojo weerã musã, "Wẽrĩ'cãrã masãsome" nĩrã, wisiyu'rua'a, nicu niwĩ Jesú.

Moisé dutise cõu'que ni'cãrõ añuyu'rũnu'cãrõ ni'i nise ni'i

(Mt 22.34-40)

²⁸ Apĩ quẽ'rã topu Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesú tiro nicu niwĩ. Jesure saduceo masã me'rã uputu ucũcã tu'ocu niwĩ. Tojo weegu Jesú añurõ yu'time'ricã ã'agũ, cũrẽ sẽritiña'cu niwĩ:

—Moisé cũ duti'que ¿disenojõ waro apeye yu'rũoro añuyu'rũnu'cãti? nicu niwĩ.

²⁹ Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Apeye dutise yu'rũoro a'te nemorõ añuyu'rũnu'cã'a. A'tiro ni'i: "Tu'oya, Israe curuacjãrã. Õ'acũ marĩ wiogu ni'cũta wiogu waro nimi. ³⁰ Tojo weerã Õ'acũ marĩ wiogure nipe'tise musã ãjõpeose me'rã, musã wãcũse me'rã, musã tu'oña'se me'rã, tojo nicã musã tutuase me'rã ma'iña." A'te ni'i apeye yu'rũoro niyu'rũnu'cãse. ³¹ A'te be'rore tojocureta ni'i, nĩrõ. A'te ni'i. "Marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'irõua'a." Apeyepua a'te nemorõ marĩsa'a, nicu niwĩ Jesú.

³² Cũ tojo nicã tu'ogu, Moisé oja'quere bu'eri masũ a'tiro nicu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, mu'u diacjũ waro ucũ'u. Tojota ni'i mu'u nise. Õ'acũ ni'cũta nisami. Apĩ cũ yu'rũoro nigũpua marĩsami. ³³ Õ'acũrẽ

marĩ ejõpeose me'rã, marĩ tu'oña'se me'rã, marĩ wãcũse me'rã, marĩ tutuase me'rã ma'ise apeye nemorõ niyu'rũnu'cã'a. Tojo nicã marĩ basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'ise aũu ni'i. Nipe'tise marĩ wa'icurã ãjũamorõpeose nemorõ wapati'i. Tojo nicã nipe'tise ñubuepeoropu ãjũamorõpeorãti nise nemorõ wapati'i, nicu niwĩ.

³⁴ Jesú cã weesooro marĩrõ aũurõ ucũme'ricã i'agũ, cãrẽ nicu niwĩ:

—Cã'rõacã du'sa'a mu'u Õ'acãrẽ aũurõ ejõpeo yu'rutẽriãtjo, nicu niwĩ.

A'te be'rore ne ni'cũ Jesure sãrĩtiña'ma'aticu niwĩ.

*Jesú masãrẽ “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?”
ni sãrĩtiña'que ni'i*

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesú Õ'acũ wi'ipu bu'égũ, masãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—¿De'ro weerã Moisé oja'quere bu'eri masã Cristo Õ'acũ bese'cure “Davi pãrãmi nimi” nisari? ³⁶ Davita Espíritu Santu cã masise o'oro me'rã a'tiro ni ojacu niwĩ:

Õ'acũ u'musepu nigũ cã macãrẽ, yu'ure yu'rũoacjũre a'tiro nicu niwĩ:

“Yu'u tiro wiogu dujiri cũmurõpu dujigusa'a. Mu'u to dujicã, mu'urẽ i'atu'ti'cãrãrẽ do-
caque'acã weeguti”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni ojacu niwĩ Davi.

³⁷ Davi basuta Õ'acũ bese'cu Cristore “Yu'u wiogu nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cã pãrãmi

se'saro nirõnojõ o'ogu, cũ wiogu nicu niwĩ, nicu niwĩ Jesú.

Masã pãjãrã topure nirã tu'saroputa Jesú weresere tu'otu'sacãrã niwã.

Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ “Na tojo weema” nise ni'i

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesú masãrẽ bu'égũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Mũsã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'omasĩña. Mũsãrẽ ĩ'ato nĩrã, su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatũ'sama. Tojo nicã macã decopũ wiopesase me'rã añuduticã uasama. ³⁹ Na nerẽse wi'seripũ wiorã na dujiwũase cũmurĩpũ dujisĩ'rĩsama. Bosenũmũ weeropũ quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama. ⁴⁰ Wapewia numia ye wi'serire ĩ'masama. Na ña'arõ wee'quere wãcũdutitirã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yũ'rũoro bu'iri da'reyũ'rũnũ'cãno'ajã nima, nicu niwĩ Jesú.

Nĩ'cõ wapewio pajasecũogo Õ'acũrẽ o'o'que ni'i

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Jesú Õ'acũ wi'ipũ nígũ, masã niyeru o'orã sãawũase acari põtẽorõ dujicũ niwĩ. Masã te acaripũ niyeru sãacã, ĩ'adujibajaque'acu niwĩ. Pãjãrã pajiro niyeru cũorãrẽ pajiro sãacã ĩ'acu niwĩ. ⁴² Na te acaripũ sãarĩ cura ni'cõ wapewio pajasecũogo ejaco niwõ. Co pũa cuji niyeru wapamarĩse kujiri ni'cã acaropũ sãaco niwõ. ⁴³ Co tojo wéeca be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ pijio, narẽ nicu niwĩ:

—Diacjũ musãrẽ wereguti. Õ'acũ ï'orõpũ a'tigo wapewio pajasecũogo nipe'tirã yu'rũoro o'oyu'rũnu'cãmo. ⁴⁴ ãpẽrã pe'e narẽ du'sasere o'oama. Co pe'e pajasecũogo nimigõ, co cũomi'que, co ba'acatibo'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicu niwĩ.

13

Jesú “Õ'acũ wi'i, Jerusalé cja wi'i cõ'ano'rõsa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Jesú Õ'acũ wi'ipũ wijaari cura ni'cũ cũ bu'egu a'tiro nicu niwĩ:

—Ûsãrẽ bu'egu, a'ti wi'i na ùtãpaga me'rã yee'que pacare ï'aña. Ti wi'i añubutiari wi'ijo ni'i, nicu niwĩ.

² Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Mũ'u a'ti wi'i yéca wi'ire ï'amisa'a. Be'ro ne ni'cãgã ùtãgã apega bu'ipũ yeeturiamujã'que tojasome. Nipe'tise mutõdijono'rõsa'a, nicu niwĩ.

A'ti mũco pe'tise duporo Jesú “A'tiro wa'arosa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Lc 21.7-24; 17.22-24)

³ Be'ro Jesú cũ bu'erã me'rã ùrũgũ Olivo Õ'acũ wi'i põtõorõ nicjupũ wa'acãrã niwã. Jesú topũ dujiri cura Pedro, Santiago, Juã, André ãpẽrã tu'otiropũ cãrẽ sãrĩtiña'cãrã niwã:

⁴ —Wereya ùsãrẽ. ¿De'ro nicã mũ'u “Õ'acũ wi'i cjase ùtãpagare mutõdijono'rõsa'a” ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã ï'ogũsari a'te tojo wa'atjere? nicãrã niwã.

5 Jesú narē yu'ticu niwī:

—Āpērā mūsārē nisoori nírā, tu'omasīña.

6 Pājārā a'tiro nisoorāsama: “Yu'u Ō'acū tu-tuaro me'rā wee'e; Ō'acū bese'cu Cristo ni'i”, nirāsama. Na tojo nisere tu'orā, pājārā siru-turāsama.

7 »Mūsā a'mewējēse quetire tu'orā, “Topu tojo wa'aporo” nicā tu'orāsa'a. Tere tu'orā, ucuatcā'ña. Te a'tirota wa'arosa'a. Tojo nimirō, a'ti umuco pe'tiatjo du'sarosa'a yu-jupu. 8 Ni'cā curuacjārā ape curuacjārā me'rā a'mequērāsama. Tojo nicā ni'cā di'tacjārā ape di'tacjārā me'rā a'mewējērāsama. Pūrō ape-sepūre di'ta narāsāse wa'arosa'a. Ujaboase wa'arosa'a. A'te nipe'tise peje me'rā masā ne waro pi'etiwā'cōse ni'i. Numio co macūrē wuase duporo pūrīse nu'cārō weronojō nirōsa'a.

9 »Mūsārē ñe'e, wiorā tiropu miarāsama. Mūsā nerēse wi'seripure paaperāsama. Mūsā yu'ure ējōpeose wapa wiorā wa'teropu miano'rāsa'a. Tojo weecā, yé cjasere wererāsa'a. Tojo weerā mūsā basu añurō wācūtū'oña'ña. 10 A'ti umuco pe'tiatji duporo nipe'tirocjārārē Ō'acū masārē yu'ruose quetire werese'sabi'ano'rōsa'a. 11 Mūsārē wiorā tiropu miacā, wācūque'titirāta wa'aya. “¿Ūsā de'ro ucūrāsariba topure?” ni wācūtīcā'ña. Ō'acū mūsārē wācūse o'osere topure ucūña. Mūsā mejēta ucūrāsa'a. Espiritu Santu ucūgūsami. 12 Ni'cū pō'rā wiorāpūre a'merī weresā, wējēcā weerāsama. Na pacusumua quē'rā na pō'rārē wiorāpūre weresārāsama. Na pō'rā quē'rā

mejārōta na pacusumarē yu'rūnucā, wērīcā weerāsama. ¹³ Nipe'tirocjārā masā mūsārē yu'ure ējōpeose bu'iri ī'atu'tirāsama. Yu'ure ējōpeoyapatirā pūrīcā yu'rūwetirāsama. Yu'u pacu tiropu catinu'cūrāsama.

¹⁴ »Dūporocjūpu Ō'acū ye queti weremu'tārī masū Danie wāmetigu a'ti umūco pe'tiatji dūporo wa'atjere ojayucu niwī. “Ŋa'agū Ō'acū yabigunojō cū ya wi'ipu sājātīgunojō Jerusalē cja wi'i añurī wi'ipure sājāa, nu'cūgūsami. Tojo weegu cū sājāase me'rā ti wi'i ŋa'ase marīrī wi'ire dojorēgūsami”, ni ojayucu niwī. Cūrē ti wi'ipu nicā ī'arā, mūsā a'ti pūrīrē bu'e tū'omasīña. Tojo wa'acā ī'arā, Ō'acū bu'iri da'regūsami nīrā, Judeapu nīrā ūrūpagupu du'tiaya. ¹⁵ Tojo wa'ari nūmūrē wi'i dūposārī opa sirapu soo pesagunojō po'peapu cjasere sājāa dūretimigū, diacjūta wa'a wa'aya. ¹⁶ Wesepu tō'ogū quē'rā ne wi'ipu tojaa, duregu wa'aticā'ña. ¹⁷ Tojo wa'ase nūmūrī numia nijīpacosānumiarē, pō'rā mi'rīrā cūorārē bujaweose nūmūrī nīrōsa'a. Na umūñarō wa'amasīsome. ¹⁸ “Yūsūase nūmūrīrē tojo wa'aticā'to” ni, Ō'acūrē sērīña. ¹⁹ Tojo wa'ase nūmūrī pi'etise nūmūrī nīrōsa'a. Ō'acū a'ti turire wéeca be'rore tocā'rō pi'etise marīcaro niwū. Be'ropu quē'rārē tocā'rō waro pi'etise marīrōsa'a. ²⁰ Ō'acū pi'etise nūmūrīrē duoticāma, ne ni'cū yu'rūwetitibutiabosami. Ō'acū pe'e cū yarā, cū bese'cārārē wéegu, tojo wa'ase nūmūrīrē duogūsami.

²¹ »Tojo wa'ari curare āpērā mūsārē

nisoorāsama: “Jāa, ĩ'aña. Ő'acũ bese'cũ Cristo a'to nimi. Topũ nimi”, nirāsama. Na tojo nicā, ějōpeoticā'ña. ²² Pājārā nisoori masā a'tirāsama. A'tiro nirāsama: “Yũ'ũ Ő'acũ bese'cũ Cristo ni'i. Ő'acũ ye quetire weremũ'tārĩ masā ni'i”, nisoorāsama. Peje wee'ose weerāsama narē ějōpeoato nĩrā. Basiocāma, Ő'acũ cũ bese'cārāpũreta ějōpeodu'ucā weesĩ'rĩrāsama. Tojo weerā narē ne ějōpeoticā'ña. ²³ Mũsā tojo wa'asere añurō tũ'omasĩña. Te niatjeta mũsārē wereyutoja'a, nicũ niwĩ Jesũ.

Ő'acũ macũ masũ weronojō upũtigũ ĵde'ro wee a'tigũsari? nise ni'i

(Mt 24.29-35,42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ Jesũ a'tiro ni werenemocũ niwĩ:

—Te pi'etise nũmũrĩ yũ'rũca be'ro mujĩpũ mũmũcocjũ na'itĩ'a wa'agũsami. Nĩamicjũ quē'rā bo'reyusome. ²⁵ Nĩocōa burũdijarāsama. Nipe'tirā mũmũarõpũ nĩrā narāsācā weeno'rāsama. ²⁶ Tojo wa'ari cura nipe'tirā yũ'ũ Ő'acũ macũ masũ weronojō upũtigũ o'mecururipũ tutuaro me'rā asistedijaticā ĩ'arāsama. ²⁷ Be'ro yũ'ũre wereco'terārē o'ógũti. Na neorāsama yũ'ũ bese'cārā nipe'tiro no'o nĩrõcjārārē.

²⁸ »Mũsārē otecjũ higeragu wãmeticjũ me'rā queose o'ogũti. Tigũ dũpũripũ pũrĩ ñasāwĩjisājācā, “Cũ'ma wa'arotiro wee'e”, nisa'a. ²⁹ A'te weronojō yũ'ũ todũporo ní'que peje wa'acā ĩ'arā, “Cā'rõacā Jesũ a'ti di'ta wiogũ sājātjo dũ'sasa'a”, niña. ³⁰ Diacjũ mũsārē

wereguti. A'te peje tojo wa'ari curare nirã wẽrĩsome. Tojo wa'asere ï'ape'ocã'rãsama. ³¹ A'ti umũco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yũ'u ucũse, yũ'u bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yũ'u ní'que queoro wa'arosa'a.

³² »Yũ'u apaturi a'tiatjema ti nũmũ nicã, ti hora nicã a'tigũsa'a nisere ne masĩno'ña marĩ'i. Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsecjãrã, yũ'u Õ'acũ macũ quẽ'rã masĩwe'e. Yũ'u pacũ Õ'acũ ni'cũta masĩsami.

³³ »Tojo weerã mũsã añurõ wãcũ, tũ'omasĩyuya. “¿De'ro nicã a'tigũsari?” ni ñubue, co'tenu'cũcã'ña. Yũ'u a'tiatjere mũsã ne masĩwe'e. ³⁴ Mũsãrẽ queose me'rã wereguti. Ni'cũ masũ yoaropũ sijagũ wa'asami. Cũ wa'ase dũporo cũrẽ da'raco'terãrẽ cũ ya wi'ire “Co'teapa”, nisami. Nánucũrẽ na da'ratjere cũusami. Sope co'tegũre “Sopere co'teya”, nisami. ³⁵ Na weronojõ mũsã niña. Námãrĩcã na wiogũ dajatjere ne masĩtisama. Na'ique'ari cura, ñami deco, cãrẽ'quẽ uuri cura, o bo'reacã ní'gũ nibosami. Mũsã quẽ'rã na weronojõ masĩtimirã, yũ'ure co'teya. ³⁶ Yũ'u wãcũña marĩrõ a'ti, mũsãrẽ cãrĩrãrẽ weronojõ bocaejapejasĩ'rĩtisa'a. ³⁷ Yũ'u mũsãrẽ nisere nipe'tirãrẽ nigũti. Añurõ wãcũ, co'teyuya, ni werecũ niwĩ Jesú.

14

*Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Pua numu Pascua bosenumu, pã bucuase me'rã na morëti'quere ba'ari bosenumu du'sacaro niwũ. Ti bosenumu judío masã na ñecũsumua Egiptopu ní'cãrã wijawã'cã'quere wãcũrĩ bosenumu nicaro niwũ. Pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã ¿de'ro wee Jesure ñe'e wějërãsari? nírã, weesooome'rĩse me'rã na weeatjere apoyucãrã niwã. ² Tojo nírã, a'tiro nicãrã niwã:

—Bosenumu nicã weeticã'rã. Masã cūrē ma'írã, no'o uaro caricũma'a, marĩ tojo weesere dojorēbosama, nicãrã niwã.

Ni'cõ numio Jesure ma'iyu'rũgo u'mutise pi-opeo'que ni'i

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Na “Jesure wějërãti” ni apocaterore Jesús Betaniapu nicu niwĩ. Simó cãmi boa, yu'ru'cu ya wi'ipu nicu niwĩ. Jesús cũ ba'adujiri cura ni'cõ numio u'muticja cuogo ejaco niwõ. Tiga acosticja u'mutise nardo wãmetise wapabujusere poseticaro niwũ. Ti ñacõrē pe'equejo, Jesús dupoa bu'ipu u'mutisere piopeoco niwõ. ⁴ Ñpẽrã topu nírã co tojo weecã ĩ'arã, uayu'ruacãrã niwã. Tojo weerã a'tiro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro weego co a'te u'mutise wapabujusere mejõ waro tojo weecõ'ati? ⁵ A'te ni'cã cũ'ma da'rase wapa wapata'aro weronojõ duago, bocano'boapã. Te me'rã pajasecuorãrē weet-amuboapõ, nicãrã niwã. Co tojo weesere tu'satirã, pũrõ tu'ticãrã niwã.

⁶ Jesús pe'e narē nicu niwĩ:

—Cariboticã'ña. ¿De'ro weerã core cariboti? A'tere yu'ure tojo wéégo, añurõ weego weemo. ⁷ Pajasecuarã musã wa'teropu ninu'cũcã'rãsama. Musã no'o uaritero narẽ añurõ weetamumasĩ'i. Yu'uma musã wa'teropu ninu'cũcã ĩ'asome. ⁸ A'tigo yu'ure co weesĩ'rĩrõ põtëorõ añurõ weemo. Co yu'ure piopeogo u'mutisere apoyu, na yaarã u'mutise wa'reatjo weronojõ yu'ure weeyumo. ⁹ Diacjũ musãrẽ weregati. A'ti di'tapure no'o nirõ yu'u masãrẽ yu'ruose quetire werecusiarã, a'tigo co yu'ure wee'quere wãcũdutarã wererãsama, nicu niwĩ.

Juda wiorãpũre Jesure o'ootje cjase ni'i
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Jesú numiorẽ tojo níca be'ro Jesú bu'erã doce me'rãcjũ ní'cu Juda Iscariote a'tiro weecu niwĩ. Pa'ia wiorã tiropu wa'a, Jesure cũ o'ootje cjasere na me'rã ucũgũ wa'acu niwĩ. ¹¹ Cũ tojo nisere tu'orã, uputu e'catirã, “Mu'urẽ niyeru wapayerãti”, nicãrã niwã Judare. “¿De'ro nicã yu'ure Jesure wiorãpũre o'oroamitito?” ni wãcũcu niwĩ Juda.

Jesú cũ bu'erã me'rã ba'atuo'que ni'i
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

¹² Masã pã bucuase me'rã morëti'quere ba'ari bosenumu ninu'cãcaro niwũ. Ti numu nicã, ni'cũ oveja wĩ'magũ na Pascua bosenumu ba'acjure wëjësama. Titare Jesú bu'erã cũrẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿No'opu marĩ Pascua bosenumu ba'atjore apoyucã uasari? nicãrã niwã.

13 Tojo nicã tu'ogu, puarã cã bu'erãrẽ o'ócũ niwĩ. A'tiro narẽ werecu niwĩ:

—Jerusalẽpu wa'aya. Topu ni'cũ masũ acoga tuupeogure bocaejapejarãsa'a. Cũ no'o wa'aro sirutuya. 14 Cũ sãjãarõ ti wi'i wiogure niña: “Ësãrẽ bu'egu a'tiro niami: ‘¿No'opu nisari yu'u bu'erã me'rã Pascua bosenuñu ba'atji tucũ?’ niami”, niña. 15 Mũsã tojo nicã, u'muarõca tucũ apoyuca tucũjopu mũsarẽ i'ogũsami. Topu marĩ ba'atjere apoyuya, nio'ocũ niwĩ Jesú.

16 Be'ro cã bu'erã wa'a, Jerusalẽpu etacãrã niwã. Topu etarã, Jesú cã ní'caronojõta nipe'tisere bocacãrã niwã. Topu na ba'atjere apoyucãrã niwã.

17 Na'ique'aca be'ro Jesú cã bu'erã doce me'rã ti wi'ipure etacu niwĩ. 18 Na ba'ari cura Jesú cã bu'erãrẽ nicu niwĩ:

—Diacjũ mũsarẽ wereguti. Mũsã me'rãcjũ ni'cũ marĩ me'rã ba'adujigu wiorãpũre yu'ure wẽjẽdutigu o'ogũsami, nicu niwĩ.

19 Cũ tojo nicã tu'orã, uputu bujaweticãrã niwã. Nánucũ a'merĩ sãrĩtiña'cãrã niwã:

—Yu'uta nicã'sa'aba, nicãrã niwã.

20 Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Ni'cũ mũsã doce me'rãcjũ yu'u me'rã a'ti papu yosoba'agu nimi. 21 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigure Õ'acũ ye queti ojaca pũrĩ ní'caronojõta wa'arosa'a. Tojo wa'acã, yu'ure wiorãpũre o'oguma ña'abutiario wa'arosa'a. Cũ diacjũta bajuatiyu'rũocã, nemorõ añubopã, nicu niwĩ.

²² Jesú cǔ bu'erã me'rã ba'ari cura pãgãrẽ mii, cǔ pacu Õ'acũrẽ e'catise o'ocũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, tigare ducawaa, narẽ o'ogu, a'tiro nicũ niwĩ:

—Ba'aya. A'te yu'u upũ ni'i, nicũ niwĩ.

²³ Be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocũ niwĩ tja. Tu'ajanũ'cõ, cǔ bu'erãrẽ tĩacũ niwĩ. Nipe'tirã ti pa cjasere sĩ'rĩpe'ticã'cãrã niwã.

²⁴ Narẽ tĩagũ, nicũ niwĩ:

—A'te yé dí ni'i. Masã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosagusa'a. Õ'acũ masãrẽ apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cũugũsami. Yu'u wẽrĩgũ, dí o'maburose me'rã pãjãrã añurõ weeno'rãsama. ²⁵ Diacjũ musãrẽ wereguti. A'te u'seducaco vino marĩ ni'cãrõacã sĩ'rĩrõ weronojõ weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wiogu sõrõcãpu, musã me'rã apaturi ma'ma vino sĩ'rĩnemogũsa'a tja, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú Pedrore “Mu'u yu'ure ‘Masĩwe'e' nigũsa'a” ní'que ni'i

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Jesú cǔ bu'erã me'rã ba'aca be'ro Õ'acũrẽ basapeotoja, ti wi'ire wijaa wa'acãrã niwã. Wijaa, ãrũgũ Olivo wãmeticjupu wa'acãrã niwã.

²⁷ Topu wa'agu, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Musã nipe'tirã a'ti ñami uirã, yu'ure cõ'awã'cãpe'tia wa'arãsa'a. Musã tojo weeatje Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nĩrõnojõta wa'arosa'a. A'tiro ojano'wũ: “Yu'u oveja co'tegure wẽjẽno'cã weegusa'a. Tojo weecã, cǔ yarã oveja no'o uaro omastearãsama”, niwũ.

²⁸ Be'ro yu'u wẽrĩ'cãpu masãca be'ro musã

dɔporo Galilea di'tapɔ wa'ayutojagusa'a, nicɔ niwĩ.

²⁹ Cũ tojo nicã tu'ogɔ, Pedro yu'ticu niwĩ:

—Ăpêrã mu'urẽ cõ'awã'cãcã, yu'u pũrĩcã ne wa'asome, nicɔ niwĩ.

³⁰ Tojo nisere tu'ogɔ, Jesú nicɔ niwĩ:

—Diacjã mu'urẽ wereguti. Ni'cãcã ñami puati cãrẽ'quẽ uuati dɔporo yu'ure i'tiati “Cũrẽ masĩwe'e”, nigũsa'a, nicɔ niwĩ.

³¹ Tojo nicã tu'omigã, Pedro ninemocɔ niwĩ:

—Yu'u pũrĩcã na yu'ure wějēsĩ'rĩcãma, “Cũ me'rã boaguti”, nigũsa'a. “Cũrẽ masĩwe'e” nisome, nicɔ niwĩ. Be'ro nipe'tirã cũ bu'erã Pedro ní'caronojõta niburocãrã niwã.

Jesú Getsemaní wãmetiropɔ cũ pacure ñubue'que ni'i

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Olivo wãmeticjɔ őrũgũpɔ wa'arã, tigɔ dɔ'pocã Getsemaní wãmetiropɔ etacãrã niwã. Topɔ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro nicɔ niwĩ:

—Yu'u ñubuegɔ wa'ari cura a'topɔ dujĩniña yujupɔ, nicɔ niwĩ.

³³ Topɔ ñubuegɔ wa'agɔ, Pedro, Santiago, Juãrẽ miacɔ niwĩ. Cũ ɔpɔtu waro ejeripõ'rãpɔ wãcũque'ti, bujaweticɔ niwĩ. ³⁴ Narẽ nicɔ niwĩ:

—Yu'ure wěrĩtawioro, bujawetise yu'rɔmajãsa'a. Musã a'to tojayá. Ne cãrĩticã'ña, nicɔ niwĩ narẽ.

³⁵⁻³⁶ Tojo nĩca be'ro yoacurero na yu'rũro wa'a, di'tapɔ paamu'rĩque'agɔ, cũ pacure sěrĩgũ, a'tiro nicɔ niwĩ:

—Pacɥ, mu'urẽ nipe'tise basio'o. Mu'u uacã, yu'ure a'te ña'arõ yu'ruatje wa'aticã'to. Yu'u tojo nimicã, yu'u uaro weeticã'ña. Mu'u uaro pe'e wa'ato, nicu niwĩ.

³⁷ Be'ro cũ bu'erã tiropu majãmitojacu niwĩ. Narẽ cãrĩ'cãrãpũre bocaejacu niwĩ. Pedrore nicu niwĩ:

—Simó, ¿mu'u cãrĩgũ weeti? ¿Ne cã'rõacã cãrĩtimigũ, tu'sumasĩtisari? ³⁸ Cãrĩticã'ña. Wãtĩ musãrẽ niqesãticã'to nĩrã, Õ'acũrẽ sãrĩña. Musã wãcũsepũ me'rãma yu'ure ãjõpeonu'cũsĩ'rĩmisa'a. Musã se'saro tojo weesĩ'rĩmirã, wãcũtutuamasĩtisa'a. Tojo weerã Õ'acũrẽ sãrĩña, nicu niwĩ.

³⁹ Tojo nĩca be'ro majãmitojagu, cũ pacũre sãrĩ'caronojõta sãrĩcu niwĩ tja. ⁴⁰ Sãrĩca be'ro cũ bu'erã tiropu majãmitojagu, cãrĩ'cãrãpũre bocaejacu niwĩ tja. Narẽ wũja pũrĩyu'rũacaro niwũ. Tojo weerã cũrẽ de'ro wee yu'timasiticãrã niwã. ⁴¹ Be'ro apaturi Jesú cũ pacũre sãrĩtuogu wa'acu niwĩ. Tojatagu, cũ bu'erãrẽ nicu niwĩ:

—Ni'cãrõacãma sooya, cãrĩña majã. Tocã'rõta ni'i. Ni'cãrõacãrẽ yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ upũtigure masã ña'arãpũre o'oa'tje etatoja'a. ⁴² Wã'cãnu'cãña. Te'a, na tiropu wa'arã. Yu'ure o'oa'cu a'titojami, nicu niwĩ Jesú.

Jesure ñe'ewã'cã'que ni'i

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

⁴³ Jesú cũ bu'erãrẽ ucũrĩ cura na me'rãcũ nĩ'cu Juda etacu niwĩ. Cũ me'rã pãjãrã masã di'pũrĩ cuorã yucupagu me'rã a'ticãrã niwã. Na pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã, judío

masã buçurã o'óno'cãrã nicãrã niwã. ⁴⁴ Juda Jesure wiari masũ narẽ a'tiro niyutojacu niwĩ:

—Yu'u wa'suporopu mi'miacju cúta nigũsami. Cũrẽ ñe'e, añurõ du'te miapa, nicu niwĩ.

⁴⁵ Juda Jesú tiropu etagu, a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure bu'egu. Tojo nígũta, cũrẽ mi'micu niwĩ. ⁴⁶ Tojo weecã í'arã, Jesure ñe'ewã'cã wa'acãrã niwã.

⁴⁷ Cũrẽ ñe'erĩ cura ni'cũ topu nu'cũgũ cũ ya di'pjĩrẽ wejewee, pa'ia wiogure da'raco'tegure o'mepero dutepã'rẽcã'cu niwĩ. ⁴⁸ Jesú masãrẽ nicu niwĩ:

—¿Yajari masũrẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yu'ure di'pjĩrĩ, yucupagu me'rã ñe'erã a'tiati?

⁴⁹ Nipe'tise numarĩ yu'u Ô'acũ wi'i musã wa'teropu bu'edujiwã. Titare musã yu'ure ñe'etiwã. A'te musã ni'cãrõacã weese toduporopu Ô'acũ ye queti ojãca pũrĩpu nírónojõta wa'a'a, nicu niwĩ.

⁵⁰ Jesure ñe'ecã í'arã, cũ bu'erã ni'cũrẽta cõ'anũ'cõ, du'tiwa'cãpe'tia wa'acãrã niwã.

Ni'cũ ma'mu du'tiwã'cã'que ni'i

⁵¹ Jesure ñe'ewã'cãcã, ni'cũ ma'mu cũ cãrĩgũ omãca casero me'rã omatjãgũ sirutucu niwĩ. Be'ro ãpẽrã cũrẽ ñe'ecãrã niwã. ⁵² Tojo weecã, cũ oma'carore cõ'acã'cu niwĩ. Cõ'a, su'ti marĩgũ omawã'cã wa'acu niwĩ.

Jesure wiorã tiropu mia'que ni'i

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jn 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesure ñe'e, pa'ia wiogu tiropu miacãrã niwã. Topu nipe'tirã pa'ia wiorã, judío masã

bucurã, Moisé oja'quere bu'eri masã nerēcãrã niwã. ⁵⁴ Pedro pe'e Jesure yoacurero pa'ia wioꝝ ya wi'i sope pu'topu sirututuocu niwĩ. Topu surara pu'to ejanujã, na me'rã pecame'e sō'madujicu niwĩ.

⁵⁵ Pa'ia wiorã, tojo nicã nipe'tirã wiorã “¿De'ro wee Jesure weresãrõuamitito?” nicãrã niwã. Cũrẽ wějẽsĩ'rĩrã, tojo nicãrã niwã. Cũrẽ wějẽsĩ'rĩmirã, bu'iri ne bocaticãrã niwã. ⁵⁶ Pãjãrã cũrẽ weresã, nisoocãrã niwã. Ni'cãrõnojõ weresãtiyucã, basioticarõ niwũ. ⁵⁷ Æpẽrã wã'cãnu'cã, nisoose me'rã weresãcãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

⁵⁸ — Ærĩrẽ a'tiro nicã tu'owu: “Yu'u a'ti wi'i Õ'acũ wi'ire masã wéeca wi'ire cõ'adijope'oguti. Be'ro i'tia numu be'ro ape wi'i tu'ajanu'cõguti. Ti wi'i masã wéeca wi'i mejeta nirõsa'a”, niwĩ, nicãrã niwã.

⁵⁹ Tojo nimirã, na nisere ni'cãrõnojõ wãcũticãrã niwã.

⁶⁰ Na tojo nicã tu'ogu, pa'ia wioꝝ na wa'teropu wã'cãnu'cã, Jesure sãrĩtiña'cu niwĩ:

— ¿Mu'urẽ tojo nisere yu'tiweti? ¿De'ro ni yu'tigusari na weresãsere? nicu niwĩ.

⁶¹ Jesú yu'titiyu'rucã'cu niwĩ. Cũ yu'titicã ã'agũ, pa'ia wioꝝ apaturi sãrĩtiña'nemocu niwĩ:

— ¿Mu'uta niti Õ'acũ bese'cu Cristo, Õ'acũ añugũ macũ na nigũ? ni sãrĩtiña'cu niwĩ.

⁶² Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

— Cũta ni'i. Musã yu'u Õ'acũ macũ masũ weronõjõ uputigu Õ'acũ pu'topu dujicã ã'arãsa'a.

Cũ ɯ'musepu nigú tutuayɯ'ruami. Yu'ɯ o'mecururipɯ dijaticã ĩ'arãsa'a, nicɯ niwĩ.

⁶³ Tojo nicã tu'ogu, pa'ia wiogu uasere ĩ'ogũ, cũ basu cũ ye su'tire wejetũ'rēcɯ niwĩ. A'tiro nicɯ niwĩ:

—Ăpērã cūrē weresārã ɯanemowe'e. ⁶⁴ Mūsã Ō'acūrē ña'arō cũ ní'quere tu'oapu. ¿De'ro tu'oña'ti mūsã? nicɯ niwĩ.

Nipe'tirã topɯ nirã “Cūrē wējērōɯa'a”, nicārã niwã.

⁶⁵ Na tojo nicã tu'orã, âpērã a'tiro weecārã niwã. Cūrē ɯ'seco e'opeocārã niwã. Cũ caperire bi'apecārã niwã. Cūrē paamujārã, a'tiro nicārã niwã:

—Nílocaya. ¿Noa mu'urē paati? nicārã niwã. Surara quē'rã diapoapu Jesure paacārã niwã.

Pedro Jesure “Masīwe'e” ní'que ni'i

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Jesure wi'i po'peapu ñe'esājãca be'ro Pedro sope pu'topɯ tojacɯ niwĩ. Cũ tojo weeri cura ni'cõ pa'ia wiogure da'raco'tego etaco niwõ.

⁶⁷ Cũ pecame'e sõ'madujigure ĩ'agõta ĩ'a, cūrē nico niwõ:

—Mu'ɯ Jesú Nazarecjũ me'rã sija'cuta ni'iba, nico niwõ.

⁶⁸ Pedro core nisoogu, a'tiro ni yu'ticɯ niwĩ:

—Cūrē masītisa'a. Ñe'enojõrē ucũgõ ucũsa'a. Tu'omasītisa'a, nicɯ niwĩ.

Cũ sã'rĩrõ sope pu'topɯ topɯ wijaanɯ'cãcã, cārē'quē uucɯ niwĩ. ⁶⁹ Pa'ia wiogure da'raco'tego apaturi cūrē ĩ'agõ, topɯ nirãrē a'tiro nico niwõ:

—Ā'rī quē'rā na me'rā sija'cūta nimi, nico niwō.

⁷⁰ Cū apaturi nisoocū niwī tja. Be'roacāta topū nirā Pedore a'tiro nicārā niwā:

—Mū'u quē'rā Jesú bu'erā me'rā sija'cūta ni'i. Mū'u Galileacjū ni'i. Mū'u ucūse quē'rā na ucūwuaronojō bususa'a, nicārā niwā.

⁷¹ Na tojo nicā tū'ogū, Pedro nisoonemocū niwī tja:

—Yū'u diacjūta ucūticā, Ō'acū yū'ure bu'iri da'reato. Yū'u musā ucūgūrē ne masītisa'a, nicū niwī.

⁷² Cū tojo nicūñarī cura cārē'quē apaturi uucū niwī tja. Tojo weecā, Pedro Jesú todūporopū ní'quere wācūbocacū niwī. Jesú a'tiro nicū niwī: “Cārē'quē puati uuse dūporo mū'u yū'ure i'tiati 'Cūrē masīwe'e', nigūsa'a”, nicū niwī. Tere wācūgū, upūta uticū niwī.

15

Jesure romano masā wiogū Pilato sērītiña'que ni'i

(Mt 27.1-2,11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Bo'reacā pa'ia wiorā nerēcārā niwā. Judío masā būcūrā, Moisé oja'quere bu'eri masā quē'rā nerēcārā niwā. Ā'rā nipe'tirā wiorā nerēque'a, “Jesure ¿de'ro weerāsari marīa?” ni ucūcārā niwā. Ucūtoja, Jesure dū'tetjārā, Pilato tiropū miiejacārā niwā. ² Pilato Jesure sērītiña'cū niwī:

—¿Mū'uta niti judío masā wiogū? nicū niwī.

Jesú yū'ticū niwī:

—Mū'u nírōnojōta cūta ni'i, nicū niwī.

³ Pa'ia wiorã Pilatopure peje weresãcãrã niwã. ⁴ Tojo nicã tũ'ogu, Pilato apaturi Jesure sêrĩtiña'nemocu niwĩ tja:

—¿Mũ'urẽ na tojo nisere yũ'tiweti? ¿Dicuse peje mũ'urẽ weresãrã weeti? nicu niwĩ.

⁵ Jesú ne yũ'titiyu'rũocã'cu niwĩ. Tojo weegu Pilato ã'amarĩacu niwĩ.

Jesure wějẽduti'que ni'i

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Cũ'marĩnucũ Pascua bosenuũu nicã Pilato a'tiro weeseticu niwĩ. Ni'cũ bu'iri da'leri wi'ipu nigũrẽ masã na du'uwĩrõdutigure du'uwĩrõmujãcũcu niwĩ. ⁷ Titare ni'cũ bu'iri da'leri wi'ipu Barrabá wãmetigu wiorãrẽ yũ'rũnũ'cã, narẽ cõ'asĩ'rĩ, cũ me'rãcjãrã masãrẽ wějẽ'cãrã me'rã dujicu niwĩ. ⁸ Masã Pilato tiropu wa'a, “Mũ'ũ bosenuũu nicã weewũaronojõ weeya”, nicãrã niwã. ⁹ Pilato narẽ yũ'ticu niwĩ:

—¿Mũsã judío masã wiogure yũ'ũ du'uwĩrõcã uasari? nicu niwĩ.

¹⁰ Pilato pa'ia wiorã uose ye bu'iri Jesure cũpũre wia'quere masĩcu niwĩ. ¹¹ Pa'ia wiorã Barrabá pe'ere du'uwĩrõdutiãrã masãrẽ no'o uaro caricũsitenũ'cõcã'cãrã niwã. ¹² Tojo nicã tũ'ogu, Pilato narẽ sêrĩtiña'cu niwĩ:

—Mũsã judío masã wiogu nigũ me'rã pe'ere ¿de'ro weecã uasari? nicu niwĩ.

¹³ Tojo nicã nipe'tirã caricũmajãcãrã niwã:

—Cũrẽ curusapu paabi'pe wějẽña, nicãrã niwã.

¹⁴ Pilato narẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? ã'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticu niami, nicu niwĩ.

Cũ tojo nimicã, masã caricũnemocãrã niwã:

—Curusapũ paabi'pe wějěña, nicãrã niwã.

¹⁵ Tojo nicã tũ'ogu, Pilato masã me'rã añurõ tojasĩ'rĩgũ, Barrabãre du'uwĩrõcũ niwĩ. Be'ro Jesure surarare tãrãdutitoja, curusapũ paabi'pe wějědutigũ niwĩ.

¹⁶ Tojo weerã na Pilato ya wi'i po'pea nirĩ tucũjopũ cũrẽ miacãrã niwã. Topũ nipe'tise cururi surara nerẽcãrã niwã. ¹⁷ Na Jesure ni'cãrõ su'tiro ʉpũtũ sõ'arõ, wiorã sãñarõnojõrẽ sãacãrã niwã. Tojo nicã ni'cã be'to pota me'rã wéeca be'tore cũ dũpoapũre peocãrã niwã.

¹⁸ Be'ro cũrẽ caricũcãrã niwã:

—E'catipeoya judío masã wiogũre, ni caricũcãrã niwã.

¹⁹ Ni'cãgũ yucũgũ me'rã dũpoapũre paamũjãcãrã niwã. ʉ'seco e'opeo, cũrẽ bujicã'rã, ejaque'apecãrã niwã. ²⁰ Na cũrẽ a'tiro bujicã'ca be'ro wiogũ sãñarĩ su'tirote tuweecãrã niwã. Be'ro cũ sãñamũ'tã'carore sãacãrã niwã tja. Tu'ajanũ'cõ, cũrẽ curusapũ wějěrã wa'arã miacãrã niwã.

Jesure curusapũ paabi'pe wějě'que ni'i

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Jesure wějěrã wa'arã na miarĩ cura ni'cũ masũ Simó Cirene wãmetiri macãcjũ cãpũpũ ní'cũ tojaticũ niwĩ. Cũ pũarã Alejandro, Rufo pacũ nicũ niwĩ. Jesú curusa wũawã'cãrõpũ cũ yũ'rũacã ĩ'arã, curusare cũrẽ wũaduticãrã niwã.

²² Jesure ni'cã bu'a Gólgota wãmetiropũ miacãrã niwã. Gólgota nĩrõ, “Masã boaweeca dũpoa” nĩrõ weesa'a. ²³ Topũ pũrĩse tũ'oña'ticã'to nĩrã, vino mirra wãmetise me'rã

morē'quere tīacārā nimiwā. Jesú sī'rīticu niwī.
²⁴ Be'ro cūrē curusapū paabi'pe wējēcārā niwā. Surara cū ye su'tire ducawaarā, níbocape wapata'acārā niwā. ¿Ñe'enojōrē bocarāsari? nírā, tojo weecārā niwā.

²⁵ Jesure curusapū paabi'penū'cōcatero, ñamiña'cūrō nueve nicā nicaro niwā. ²⁶ A'te ye bu'iri cūrē wējē'e nírā, curusapū ni ojaō'oca pji a'tiro ojano'caro niwā: “Ā'rī judío masā wiogu nimi”, nicaro niwā. ²⁷ Jesú me'rā āpērā puarā yajari masā curusapū paabi'penū'cōno'cārā niwā. Ni'cū diacjū pe'e, apīrē cūpe pe'e nū'cōcārā niwā. ²⁸ Tojo weecā, Ō'acū ye quetire ojāca pūrīpū oja'que queoro wa'acaro niwā. A'tiro ojano'caro niwā: “Cū quē'rā ña'arā wa'teropare morēsu'utamucū niwī”, niwā.

²⁹⁻³⁰ Masā Jesú pu'to yu'ruarā, cūrē bujicārā, dūpoa yuremujācārā niwā. A'tiro nicārā niwā:

—Jū. Mū'u pūrīcā “Ō'acū wi'ire cō'agūti”, nimiwūña. “T'tia nūmū be'ro weepe'oguti”, niwā. Tojo ní'cū mū'u basuta yu'rūoya. Topū curusapū wā'ñagū dijatia, ni bujicārā niwā.

³¹ Na weronojōta pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā bujicārā niwā. Na basu a'merī a'tiro nicārā niwā:

—Cū āpērāmarīcārē yu'rūowī. Cū basu pe'e yu'rūomasītimi. ³² Ō'acū bese'cū Cristo Israe curuacjārā wiogu nígu, curusapū dijatiato. Cū dijaticā pūrīcārē, ējōpeorāti, nicārā niwā.

Yajari masā Jesú me'rā curusapū paabi'penū'cō'cārāpūta bujicārā'sājācārā niwā.

Jesú wērĩ'que ni'i

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

³³ Jesú curusapu wērĩrĩ cura dajaritero nicã nipe'tiro ti di'tapu na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Téé ñamica'a tres nicãpu na'itĩ'atucaro niwũ.

³⁴ Tita ti horata Jesú uputu caricũcu niwĩ. Arameo ye me'rã a'tiro nicu niwĩ:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? A'tiro nígu, “Õ'acũ, Õ'acũ, ¿de'ro weegu yu'ure cõ'awã'cãti?” nígu, tojo nicu niwĩ.

³⁵ Æpērã ni'cãrērã topu nirã tojo nisere tu'orã, a'tiro nicãrã niwã:

—Tu'oya sĩ'i ucũsere. Duporocjũpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Eliare pisugu weesami, nicãrã niwã.

³⁶ Cũ caricũcã tu'ogu, ni'cũ omawã'cã, ni'cã si'ti vino pi'ase me'rã morẽ'quere yosocu niwĩ. Yosotoja, ni'cãgũ yucugupu da'teõ'o, Jesure sĩomorõ tãgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Ĩ'anirã marĩ yujupu. Elía yu'ruogu a'tigu a'tigusami cãrẽ.

³⁷ Be'ro Jesú uputu caricũ, wěrĩa wa'acu niwĩ. ³⁸ Cũ wērĩrĩ cura a'tiro wa'acaro niwũ. Õ'acũ wi'ipu pa'ia sãjãarõpu cã'mota'ayosari casero u'muarõ pe'e tũ'rũdijati, puã casero ducawatiyojacaro niwũ. ³⁹ Surara wiogu romano Jesú doca nu'cũgũ cũ caricũcã ĩ'agũ, cũ de'ro wee wěrĩcã ĩ'agũ, a'tiro nicu niwũ:

—Diacjũta ã'rĩ Õ'acũ macũ niapĩ, nicu niwĩ.

⁴⁰ Numia yoaropu Jesure ĩ'anu'cũcãrã niwã. Na wa'teropu ã'rã numia nicãrã niwã: María

Magdalena, apego María José, Santiago nituogu na nigú paco, tojo nicã Salomé nicãrã niwã. ⁴¹ ã'rã numia Jesure Galileapũ nicã sirutu'cãrã, cãrẽ weetamu'cãrã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã numia pãjãrã Jesú Jerusalẽpũ wa'acã sirutu'cãrã topũ ã'anu'cũcãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jesú wẽrĩca numũ judío masã soatji numũ duporo nicaro niwũ. Tojo weerã na ba'atjere apoyurã weecãrã niwã. Na'ique'ari cura José, Arimatea wãmetiri macãcjũ etacũ niwĩ. Judío masã wiorã me'rãcjũ wioꝝũ nicũ niwĩ. Joséta Jesure “Ô'acũ bese'cũ nimi”, ni ãjõpeocũ niwĩ. Tojo nicã cũ wioꝝũ sãjãtje quẽ'rãrẽ co'tecũ niwĩ. Tojo weegũ uiro marĩrõ wãcũtutuario me'rã Pilato tiropũ sãjãacũ niwĩ. Sãjãa, Jesú ya upũre sẽrĩcũ niwĩ. ⁴⁴ Pilato ti upũre sẽrĩcã tu'ogu, cũ wẽrĩatoja'quere masĩgũ, tu'omarĩa wa'acũ niwĩ. Be'ro surara wioꝝure ¿diacjũta wẽrĩapari? nígũ, sẽrĩtiña'cjũ pijiocũ niwĩ. ⁴⁵ Surara wioꝝũ “Diacjũta niapũ” nicã tu'ogu, Pilato Jesú ya upũre Joseré o'oduticũ niwĩ. ⁴⁶ Tojo weegũ José cãrẽ omatji casero añurĩ caserore duucũ niwĩ. Be'ro Jesú ya upũre mi-idijoo, ti casero me'rã omacũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ni'cã tuti ãtãgãpũ se'eca tutipũ sĩosõrõcũuocũ niwĩ. Be'ro ti pere ãtãgãjo me'rã tuubi'acũ niwĩ. ⁴⁷ María Magdalena, apego María puarã José, Santiago paco Jesure yaa'carore ã'acãrã niwã.

16

Jesú cū wērī'cūpū masā'que ni'i
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Sauru na soowuari numu yu'rúca be'ro María Magdalena, apego María Santiago paco, tojo nicā apego Salomé u'mætise duucārā niwā. Te me'rā Jesure cū upure piopeorā wa'arā weecārā nimiwā. ² Mujīpū mujātiri cura ma'ma semana sājānu'cārī numu soorinumū nicā Jesure yaa'caropu wa'acārā niwā. ³ Na topu wa'arā, a'merī sērītiña'cārā niwā:

—¿Noa marīrē tiga ūtāgārē tu-upāobosarosari? nicārā niwā.

⁴ Topu ejarā, tiga ūtāgājo ti tutire bi'acaga aperopu cūñacā ĩ'acārā niwā. ⁵ Tojo weerā ti tutīpu diacjū sājāa wa'acārā niwā. Topu diacjū pe'e ní'cū ma'mu dujicā ĩ'acārā niwā. Cū yoaro su'tiro butiro sāñacā ĩ'arā, uputu ucucārā niwā. ⁶ Cū narē nicu niwī:

—Yu'ure uiticā'ña. Musā Jesú Nazarecjūrē na curusapu paabi'pe wējē'cure a'marā wee'e. Cū masātojami. A'tore marīmi. Cūrē na cūu'carore ĩ'arā a'tia. ⁷ Be'ro cū bu'erārē, tojo nicā Pedrore wererā wa'aya. “Cū musā duporo Galileapu wa'ayugusami. Cū musārē toduporopu ní'caronojōta topu cūrē ĩ'arāsa'a”, ni wererā wa'aya, nicu niwī.

⁸ Cū tojo nicā tu'orā, numia Jesure yaa'caropu ní'cārā ucua narāsārāta, omawā'cā wa'acārā niwā. Uputu ĩ'a ucua'cārā nitjārā, na ĩ'a'quere, na tu'o'quere āpērārē wereticārā niwā.

*Jesú María Magdalenarē bajuamꞥ'tā'que ni'i
(Jn 20.11-18)*

⁹ Jesú bo'reacã soorinꞥꞥ nicã wērĩ'cꞥꞥ masãꞥ niwĩ. Titare María Magdalenarē bajuamꞥ'tãꞥ niwĩ. Coreta todꞥporopꞥre Jesú siete wãtĩa cꞥogore cõ'awĩrõꞥ niwĩ. ¹⁰ Cũ core bajuáca be'ro cũ me'rã sija'cãrãrē, cũ wērĩ'quere dꞥjasewã'a utirãrē werego wa'aco niwõ. ¹¹ “Jesú catiami, yꞥ'ꞥ cūrē ĩ'apꞥ” nicã tꞥ'orã, ějõpeoticãrã niwã.

*Jesú pꞥarã cũ bu'esere sirutu'cãrãrē bajua'que ni'i
(Lc 24.13-35)*

¹² Jesú María Magdalenarē bajuáca be'ro ãpērã pꞥarã cūrē ějõpeorãrē bajuacꞥ niwĩ tja. Na cãpũꞥ sjarãrē cũ apĩ weronojõ bajugꞥ bajuacꞥ niwĩ. ¹³ Be'ro cūrē ĩ'amasĩca be'ro ãpērã cũ bu'erã ní'cãrãrē wererã wa'acãrã niwã. Na quẽ'rãrē ějõpeoticãrã niwã.

*Jesú cũ bu'erãrē “A'tiro weeya” nise ni'i
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁴ María Magdalenarē, tojo nicã ãpērãrē bajuáca be'ro Jesú cũ bu'erã oncere bajuacꞥ niwĩ. Na ba'adujiri cura bajuacꞥ niwĩ. Na “Cũ masãꞥ niami” nisere ějõpeoticãrã niwã. Na ějõpeotise bu'iri narē tu'ticꞥ niwĩ. ¹⁵ Be'ro a'tiro nicꞥ niwĩ: —Nipe'tiropꞥ nipe'tirãrē yꞥ'ꞥ masãrē yꞥ'ruoguti nisere quetiwererã wa'aya. ¹⁶ No'o yꞥ'ure ějõpeo, wãmeyeno'gũ yꞥ'ruono'gũsami. Yꞥ'ure ějõpeotigu pũrĩcã bu'iri da'reno'gũsami. ¹⁷ ějõpeorã na ějõpeosere ĩ'orã, a'tiro weemasĩrãsama. Yꞥ'ꞥ

tutuario me'rã wãtã masãrẽ sãjãa'cãrãrẽ
 cõ'awĩrõmasĩrãsama. Apemasã ye, na
 ucũmasĩti'quere ucũmasĩrãsama. ¹⁸ Na
 añarẽ ñe'ecã, tojo nicã nímá sĩ'rĩcã, ne
 mejêcã wa'asome. Dutitirãrẽ omocã ñapeocã,
 yũ'rurãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú ɯ'mɯsepɯ mɯjãabutia'que ni'i
(Lc 24.50-53)

¹⁹ Be'ro marĩ wiogũ Jesú cũ bu'erãrẽ wéréca
 be'ro Õ'acũ ɯ'mɯsepɯ cãrẽ miimujãa wa'acũ
 niwĩ. Topure cũ pacũ tiropũ diacjũ pe'e
 ejanujãcũ niwĩ. ²⁰ Tojo wa'áca be'ro cũ
 bu'erã nipe'tiropũ cũ yũ'rũose quetire weresterã
 wa'acãrã niwã. Na wrecã, Jesú cũ basuta narẽ
 weetamucũ niwĩ. Na weresere diacjũta ni'i nígũ,
 añuse na weeĩ'omujãcã weecũ niwĩ.

Õ'âkã hi yeere uúkũri turi Tukano New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tucano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tucano [tuo], Brazil

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tucano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 31 Aug 2023

00ebd04f-7b0d-5a72-9407-eb53ae2bd086